

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bioregionalismus

Barbora Hluchá

Bakalářská práce

v prezenčním studiu oboru Mezinárodní rozvojová a environmentální studia

Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Tomáš Daněk, Ph. D.

Olomouc 2024

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Barbora Hluchá (R190769)

Studijní obor: Mezinárodní rozvojová a environmentální studia

Název práce: Bioregionalismus

Title of thesis: Bioregionalism

Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Tomáš Daněk, Ph. D.

Rozsah práce: 68 stran

Abstrakt: Bakalářská práce se bude zabývat konceptem Bioregionalismu, jakožto myšlenkovým směrem a žité eko - utopie. Úvodem představím hlavní myšlenky a historii jeho vzniku. Dále se budu zabývat geografickou charakteristikou, která je důležitým elementem pro pochopení bioregionálního měřítko a rámce. Pro zřetelnější vymezení konceptu bioregionalismu a ideových myšlenek na kterých stojí, popíšu společnost s typy lokálních politik a ekonomik, které jsou neodmyslitelnou součástí ekologicky soběstačného života v místě. Cílem práce je představit bioregionalismus jako jednu z podob environmentálně šetrného a trvale udržitelného způsobu života.

Klíčová slova: bioregionalismus; soběstačný život; udržitelný způsob života; ekologické hranice; environmentální filosofie; bioregionální přístup

Abstract: The Bachelor thesis will look at the concept of Bioregionalism as a thought direction and lived eco – utopia. I will introduce the main ideas and history of its creation. Next, I will look at the geographical characteristics, which is an important element for understanding the bioregional scale and framework. To define more clearly the concept of bioregionalism and the ideas on which it rests, I will describe a society with the types of local policies and economies that are inherent in ecologically self – sufficient local life. The

aim of the work is to present bioregionalism as one of the forms of an environmentally friendly and sustainable way of life.

Key words: bioregionalism; self – sustaining life; sustainable way of life; ecological boundaries; environmental philosophy; bioregional approach

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci *Bioregionalismus* vypracovala samostatně pod vedením Mgr. et. Mgr. Tomáše Daňka, Ph. D. a také, že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a internetové zdroje v seznamu použité literatury.

V Olomouci

.....

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora HLUCHÁ**
Osobní číslo: **R190769**
Studijní program: **B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Téma práce: **Bioregionalismus**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se bude zabývat konceptem Bioregionalismu, jakožto myšlenkovým směrem a žité eko – utopie. Úvodem představím hlavní myšlenky a historii jeho vzniku. Dále se budu zabývat geografickou charakteristikou, která je důležitým elementem pro pochopení bioregionálního měřítka a rámce. Pro zřetelnější vymezení konceptu bioregionalismu a ideových myšlenek na kterých stojí, popíšu společnost s typy lokálních politik a ekonomik, které jsou neodmyslitelnou součástí ekologicky soběstačného života v místě. Cílem práce je představit bioregionalismus jako jednu z podob environmentálně šetrného a trvale udržitelného způsobu života.

Rozsah pracovní zprávy: **10 – 15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Lockyer, J. and Veteto, J. Environmental Anthropology Engaging Ecotopia: Bioregionalism, Permaculture and Ecovillages. Berghahn Books, 2013.
Sale, Kirkpatrick. Dwellers in the land: The Bioregional Vision. University of Georgia Press, 2000.
Cato, Molly. The Bioregional Economy: Land, Liberty and the Pursuit of Happiness. Oxford: Earthscan from Routledge, 2013.
Thompson, Paul. The Spirit of the Soil: Agriculture and Environmental Ethics. Routledge, 1994.
Thayer, Robert. LifePlace: Bioregional Thought and Practice. University of California Press, 2003.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Daněk, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: 11. dubna 2023
Termín odevzdání bakalářské práce: 11. dubna 2024

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 11. dubna 2023

Seznam příloh

I. Obrázky

<i>Obrázek č. 1:</i> Bioregionální versus průmyslovo-vědecké paradigma, převzato z: Sale (1982, s. 50)	29
<i>Obrázek č. 2:</i> Pozvánka na “North American Bioregional Congress“, převzato z: https://planetdrum.org (https://planetdrum.org/publications/fourth-north-american-bioregional-congress/)	34
<i>Obrázek č. 3:</i> Povodí jako rámovací prostředek pro myšlenky a politiku (překlad autora), zdroj: Quilligan (2023)	50
<i>Obrázek č. 4:</i> Mapa povodí v oblasti Sanfranciského zálivu, převzato z: https://cascadiaunderground.org (1976)	52

Obsah

1. Úvod	11
1.1. Cíl práce a metody	12
2. Co je bioregionalismus?	14
2.1. Kořeny bioregionalismu	16
2.1.1. Environmentální regionalismus 19. a 20. století	16
2.1.2. Šedesátá léta	17
2.1.3. Peter Berg a Planet Drum Foundation	18
2.2. Bioregionalismus žije svým životem	19
3. Geografická charakteristika	21
3.1. Geografický environmentální determinismus	21
3.1.1. Dobrovolný environmentální determinismus	22
3.2. Bioregion	23
3.2.1. Konstrukce bioregionálních hranic	23
3.3. Geografické jednotky v bioregionu	24
3.3.1. Ekoregion	24
3.3.2. Georegion	25
3.3.3. Povodí	25
4. Historie	28
4.1. Člověk a život v místě	28
4.2. Bioregionální a průmyslovo – vědecké paradigma	29

4.2.1. Teze o produkci přírody	30
5. Společnost	32
5.1. Kultura místa	32
5.1.1. Vědomí vody	33
5.2. Populace	34
5.2.2. Bioregionální měřítko	34
6. Reinhabitace	37
6.1. Hlavní cíle reinhabitace	38
6.1.1. Obnova ekosystémů	39
6.1.2. Udržitelné uspokojování základních lidských potřeb	40
6.2. Zelená města	42
6.2.1. Komunální městské politiky	43
6.2.2. Fyzické prostředí urbánního bioregionu	44
6.2.3. Sousedsky orientované správcovství	44
7. Politika	46
7.1. Bioregionální politika	47
7.2. Decentralizace politické moci	48
7.3. Politika vodního cyklu	49
7.3.1. Rada vodního cyklu	51
8. Ekonomika	53
8.1. Ekonomický mýtus	53
8.2. Zelená kritika ekonomismu	54

8.3. Bioregionální ekonomika	55
9. Závěr	59
10. Bibliografie	61

1. Úvod

Místo do kterého se rodíme a ve kterém po zásadní dobu dětství také vyrůstáme z velké míry tvoří to kým jsme, kde se cítíme bezpečně, jaké potraviny konzumujeme a máme rádi, stejně třeba jako typ domu ve kterém žili naši předci nebo materiál starých krojů, které po nich máme složené v krabicích na půdě.

Všichni tak žijeme v nějakém geografickém místě. Náš život v něm je dán spoustou faktorů – ať už se jedná o klimatický pás a typ půdy kterou máme pod nohama. Rostlinnými či živočišnými ekosystémy, které se kolem nás prolínají jeden do druhého. V neposlední řadě je místo našeho života kulturní jednotkou, která prolíná lidské tradice a historii. Avšak vlivem stále se zrychlujících globalizačních procesů dochází v mnoha částech světa k pozapomenutí této primární identity, kterou nám naše domácí krajina – náš bioregion - v průběhu historie poskytoval.

Čím více naše společnost naráží na omezené zdroje planety spolu s roustoucím počtem jejich obyvatel, tím více se ptá po udržitelnějších způsobech života, které by dokázaly pružně reagovat na omezenou kapacitu zdrojů, a sladit tak potřeby našich životů s potřebami planety. A právě na tuhle potřebu odpovídá - jako jeden z mnoha způsobů udržitelného způsobu života - také bioregionalismus, jehož myšlenkový koncept a také praxe let minulých nám mohou ukázat, že dokáže uspokojit jak místní základní lidské potřeby, tak i potřeby společenské až spirituální.

Bioregionalismus je pojímán jako odvěký způsob nahlížení na svět. Nahlížení, které pro nás bylo po celá staletí přirozeným způsobem našeho konání. Proto jeho myšlenkám na následujících stránkách dávám prostor, neboť v českém prostředí o něm nebylo napsáno mnoho a já věřím tomu, že bioregionalismus nám sám přitom mnohé nabízí.

1.1. Cíl práce a metody

Cílem práce je komplexně představit koncept bioregionalismu jakožto myšlenkového směru, který je jednou z podob environmentálně šetrného a trvale udržitelného způsobu života. Pro tento záměr jsem využila různé druhy vědecké literatury a dalších zdrojů, jako jsou knihy, vědecké články, recenzované časopisy nebo výzkumné zprávy.

V první fázi zkoumání jsem přečetla pět knih uvedených v anotaci, abych se v tématu bioregionalismu a jeho problematice dokázala více orientovat, neboť jeho koncept není v naší vlasti mnoho znám, a proto jsem téměř v celé práci čerpala z odborné zahraniční literatury.

Dále jsem se zaměřila na výběr recenzované vědecké literatury, kterou jsem našla především pomocí použití klíčových slov v online databázích (e-zdroje, Google Scholar, ResearchGate nebo ScienceDirect). Jako klíčové slova jsem použila anglické výrazy „bioregionalism“; „environmental philosophy“; „sustainable way of life“; „ecological boundaries“; „bioregional approach“ a taky „self – sustaining life“.

Metodou zpracování je tématická analýza relevantní literatury, kdy jednotlivé části textů byly na začátku analýzy roztrženy do sekcí dle tématických oblastí, a to konkrétně na základní charakteristika; geografická charakteristika; historie; společnost; politika a ekonomika. Tím jsem v počátku získala hrubou strukturu práce a měla lepší přehled o tématu, díky kterému jsem se v každé kapitole dokázala dostat více do hloubky. Navíc jsem získala větší povědomí o dalších významných a relevantních autorech či bioregionálních organizacích, které se tématu odborně a dlouhodobě věnují.

Z této počáteční analýzy v průběhu práce vyplynulo celkem osm kapitol. Každá kapitola začíná základní charakteristikou, vyjasňuje souvislosti a používá kritiky jako nástroje, nikoliv jako cíle. Následují konkrétní pojmy a témata, kterým bioregionální hnutí věnuje

svou pozornost, přičemž v každé kapitole uvádím i konkrétní příklady, aby si čtenář poprvé o tomto tématu slyšící dokázal představit a spojit všechny obsažené informace.

Dohromady tak představuji a shrnuji ucelený přehled všech důležitých částí, které koncept bioregionalismu nabízí, a představuji ho jako jednu z podob environmentálně šetrného a trvale udržitelného způsobu života.

V závěru práce je stručná rekapitulace celého tématu.

2. Co je bioregionalismus?

Bioregionalismus ztělesňuje světonázor a z něj plynoucí politiku místa. Dle bioregionalistů je potřeba pochopit, že lidé a lidské činnosti nejsou oddělenými složkami ekosystémů, a že je pro udržitelnou společnost nanejvýš důležité co snad nejvíce *“respektovat přirozené přírodní systémy, namísto svévolně nadiktovaných politických hranic”* (Lockyer J., Veteto J. R., 2013. s. 6) Bioregionální hnutí proto tvrdí, že každá kultura vyrůstá z přírodních limitů, stejně jako potenciálu jejich bioregionu. Bioregionalismus tak zapouští své kořeny do lidských kultur v jejich domovských krajinách, z čehož také plyne ekonomický, politický a kulturní život bioregionálních společenství, který je definován podle biogeografických regionů a povodí. Lidé v jejich bioregionech jsou dle Snydera (1995, s. 14) vyzívání, aby se stali *“znovuobyvateli míst”* – v tom smyslu, aby zemi viděli z hlediska rostlinného života, její kulturní historie, sezonních změn nebo forem půdy, nikoliv v síti politických jurisdikcí.

Bioregionalismus je také morální filosofií, často velice zromantizovanou kvůli svému až nostalgickému vztahu k *“mírumilovným dobám”* lovců a sběračů, stejně jako k původním domorodým kulturám - především severoamerických Indiánů, protože samo bioregionální hnutí vzniklo především na severoamerickém kontinentu. Proto je taky vzhledem k původním kulturám či snaze o zachování *“snyderovské divočiny”*¹ zaměřeno jiným způsobem, než hnutí například evropské. Jelikož ale bioregionalismus není pevnou ideologií - spíše různorodou množinou pojmů podloženou především smyslem pro místo - jeho myšlenky mohou být praktikovány na všech kontinentech odlišnou formou. Základní myšlenkou je pouze naléhavost ohledně změn v chování a hodnotovém systému, jenž prostupuje západním světonázorem. Lockyer a Veteto (2013, s. 7) uvádí, že vlastně ani nevíme jak udržitelná společnost vypadá, a v konečném důsledku má v teorii vždy

¹ Pojmem *“snyderovská divočina”* míním vnímání přírody a tzv. divočiny básníkem a environmentalistou Garym Snyderem. Konceptem divočiny se zabývá ve své knize *“Praxe divočiny”* z roku 1990, jejíž podstatou je autorův obdiv divokosti a svobody. Snyderův koncept divočiny je často využíván environmentálním hnutím, a to především tzv. hlubinnými ekology.

utopickou povahu. Pro bioregionální hnutí by tak představa udržitelné společnosti měla spíše přinášet stav, o který usilovat.

Hnutí je tradičně spojováno s kritikou vůči osvícenství a průmyslovému věku, ze kterého plyne taktéž masová globalizace a západní neoliberální ekonomický systém. Je také důležité zde zmínit, že většina hnutí bojujících za udržitelnost se zaměřují na kritiku jako na nástroj, nikoliv jako na cíl, a bioregionální hnutí v tomto směru není výjimkou.

Bioregionalisté obecně datují odklon od bioregionálního cítění a zbavení se hlubokého vztahu k půdě do počátku průmyslové revoluce, kdy lidé odcházeli z jejich malých venkovských obcí do městských aglomerací, kde se začali stávat zaměstnanci továren. Dle Atkinsona (2007) se od té chvíle přenáší paradigma průmyslového věku týkající se naší primární identity, která se v dnešní kapitalistické a individualizované společnosti odvíjí od otázky, "co děláte?". Pro Drenthena (2009, s. 293) je zase význam bioregionalismu ve věku celoplanetární globalizace spíše ve způsobu toho, jak se znovu naučit kde je naše místo, což je proces, který je spjat s restrukturalizací našeho vztahu s planetou samou.

"Stejně jako fyzika a chemie dala vzniknout strojírenství, které strukturovalo průmyslovou éru, tak biologie a ekologie se nyní potýkají s působením adekvátního aplikovaného oboru, jehož částí je syntéza řízení ekosystémů, biologie ochrany přírody, krajinná ekologie nebo environmentální etika. To vše dohromady může společnosti poskytnout praktický způsob, jak rekonstruovat regenerativní budoucnost pro život na zemi".

(Thayer, 2003, s. 37)

Své ideové ohraničení hledá hnutí nejčastěji v participativních a demokratických politikách, decentralismu společenském i ekologickém, religionistice, etnologii, alternativní ekonomice, biocentrismu, nebo v hlubinné ekologii. V praktických stránkách života bioregionálních skupin se to zobrazuje v lokálních měnách a svobodném

obchodu, komunitně podporovaném zemědělství, ekovesnicích a permakulturním designu, nebo třeba v alternativní medicíně. Škála záběru se neustále jen zvětšuje a každé biocentrické myšlenky dokáže dát bioregionalismus svůj rámeček.

Každé místo potřebuje naplnit a praktikovat jiné spektrum bioregionálních cílů, obecně však panuje diskurz tří hlavních cílů, které se bioregionalismus snaží naplnit, a které jako první zmínil Peter Berg ve své eseji „*Bioregionalismus: Úvod*“² z roku 2002. Já se ve své práci věnuji cílům 1.) a 2.), které podrobněji rozvedu v dalších kapitolách:

- 1.) Obnova přírodních systémů
- 2.) Udržitelné uspokojování základních lidských potřeb
- 3.) Podpora jednotlivců při procesu reinhabitace.

2.1. Kořeny bioregionalismu

Pokud se odprostíme od toho, že bioregionálním způsobem života jsme téměř v celých lidských dějinách z nutnosti žili, počátek bioregionalismu jakožto hnutí a intelektuálního myšlenkového směru můžeme datovat do 70. let 20. století.

2.1.1. Environmentální regionalismus 19. a 20. století

Významným předchůdcem, který ve velké míře ovlivnil bioregionální myšlení byl John Wesley Powell – americký geolog a antropolog žijící v 19. století. V roce 1870 se vydal na expedici, která měla za cíl prozkoumat americký západ. V té době v americké společnosti zůstala nezodpovězena geografická otázka zabývající se tím, jak by měla vypadat okupace amerického západu. Powell byl pohotový a své promyšlené pozorování shrnul v knize

² Z anglického originálu „*Bioregionalism: An Introduction*“.

“*Report on the lands of the Arid Region of the United States*”³ ve které tvrdí, že udržitelné lidské osídlení a rozvoj Západu závisí na topografii, zdroji povrchových vod a lidské spolupráci, která zahrnuje znalost geografických, kulturních a historických rysů dané krajiny (Sperling, 1988).

Dalším důležitým autorem, k jehož textům se hnutí vrací dodnes, je také Lewis Mumford. Mumford byl významným společenským kritikem a urbánním geografem v 20. - 60. letech 20. století, kdy se zabýval ekologickým, estetickým a sociálním rozměrem urbanistického a regionálního plánování. Byl zakládajícím členem “*Regional Planning Association of America*”,⁴ díky čemuž mohl rozvinout koncepci regionálního rozvoje, ve které kladl důraz na propojení světa přirozených ekosystémů s tím společenským. Svě důležité postavení vůči bioregionalismu vybudoval tím, že do svého ekologického regionalistického plánování zahrnul i kulturní a politickou obnovu společnosti. Chtěl propojit americkou zelenou tradici Ralpha Emersona, Henry Davida Thoreaua a Walta Whitmana, s novou technikou regionálního plánování - tou bioregionální. Jeho snahou bylo přispět k znovuzrození Ameriky jako republiky regionů, jejíž geografická rozmanitost by korespondovala s americkým ideálem decentralizované demokracie (Luccarelli, 1995).

2.1.2. Šedesátá léta

Bioregionalismus ve smyslu v jakém o něm píší z nynějšího pohledu, tedy jako intelektuálního, interdisciplinárního a proaktivního myšlenkového směru, se datuje do rozmezí 50. až 70. let 20. století, tedy do éry obecně známé jako šedesátá léta⁵. A tak od 40. let 20. století, počínaje severoamerickou verzí beat generation - se plynule navazujíc

³ V českém překladu “*Zpráva ze zemí aridních oblastí Spojených států amerických*” (překlad autora).

⁴ V českém překladu “*Asociace pro regionální plánování Ameriky*” (překlad autora), známá také pod zkratkou “RPAA”. Jedná se o sdružení pro městské reformy, které bylo založeno roku 1923. Dědictví RPAA spočívá dodnes v náhledu Američanů na jejich města, architekturu a regionální plánování (Parsons, Kermit, 1994).

⁵ “Šedesátými léty” zde míním roky 1960-1969, kdy došlo ke společenskému i politickému rozvolnění s mnohými implikacemi. Pro bioregionalismus mělo význam především hnutí Hippies spolu s vynořujícími se ekologickými hrozbami s jejich novými globálními souvislostmi.

generace spojená s kontrakturním studentským hnutím hippies - začala zabývat environmentální a sociální kritikou tehdejší společnosti, a postupně i bioregionálníma myšlenkami spojenými tenkrát ještě s regionalisty 19. a počátku 20. století, jako je výše zmíněný John Wesley Powell nebo Lewis Mumford. Významným faktem, který ovlivnil směr bioregionálního hnutí je také to, že v šedesátých letech nebyl bioregionalismus ovlivněn pouze hnutím hippies, ale také velkým množstvím tehdejších severoamerických veteránských aktivistů, kteří úspěšně bojovali za mnohé sociální změny.

2.1.3. Peter Berg a Planet Drum Foundation

Bioregionální hnutí považuje jako svého "otce" kalifornského ekologa Petera Berga, který dal vzniknout konceptu bioregionalismu v roce 1972. Koncept bioregionalismu vznikl na popud jeho pozorování v 70. letech, kdy pozoroval jak se ekologické hnutí institucionalizuje ve velkých ekologických organizacích a vládních agenturách - nikoliv však jako nový a pozitivnější začátek lidské společnosti, která si je vědoma ekologických planetárních limitů - ale spíše jako vládní obranná síla. Právě proto tehdy Berg začal formulovat proaktivnější alternativu, založenou na konceptu bioregionů. Bergem vyvinuté bioregionální paradigma se stalo vůdčí vizí a praktickým schématem pro mnohé environmentální a sociální myslitele (Glutfelty, Quesnel, 2015). V roce 1973 Berg se svou manželkou Judy Goldhaft založil organizaci Planet Drum Foundation, která zpřístupnila bioregionální myšlenky široké veřejnosti a velkou měrou zpopularizovala celé hnutí - stala se totiž jeho hlasem:

Snažíme se posílit intimní propojení s místy života šířením myšlenek a aktivit "životem v místě" prostřednictvím publikací, workshopů, formálních osnov a praktických demonstračních projektů. Tato práce je motivována naší vizí skutečně udržitelného světa, ve kterém lidé žijí harmonicky a respektují přírodní prostředí.

(<https://planetdrum.org/>)

Ze své domovské půdy v San Franciscu organizace podnikala mezinárodní vzdělávací turné po Severní a Jižní Americe, Japonsku, Evropě, Číně a Austrálii. V letech 1999 - 2021 pak vedla úspěšný program, při kterém pomáhala při transformaci ekvádorského města Bahía de Caráquez - které bylo v roce 1998 téměř zničeno půdními sesuvy stejně jako erozí kvůli jevu El Nino, poté silným zemětřesením - v ekologické město, které je založeno na bioregionálních principech (<https://planetdrum.org/>).

2.2. Bioregionalismus žije svým životem

Signatáři podepisující Memorandum o biologické rozmanitosti v Kalifornii roku 1991 adoptovali technický pojem bioregion jako obor biogeografie, za účelem spolupráce na vytvoření bioregionálního rámce pro správu biologické rozmanitosti a přírodních zdrojů (Thayer, 2003). Pojem bioregionu se ale začal stávat čím dál více interdisciplinárním a překračujícím geografické a ekologické definice. Ve Spojených státech a Kanadě se proto začalo mluvit v termínech bioregionálně orientovaných společností.

Skupiny lidí se v pozdních 80. letech začali organizovat tzv. "zdola"⁶, kdy se kolektivními akcemi na místních úrovních snažili poskytnout širší základ pro politickou a ekonomickou změnu (Snyder, 1993). Jelikož bioregionální hnutí má své opravdové kořeny spíše v alternativním životním stylu hnutí "zpátky k půdě"⁷ z 50. a 60. let 20. století, než v akademickém hlavním proudu americké kultury, tak se stává, že termín bioregion je dodnes v environmentální výchově a na vědecké půdě používán spíše svou techničtější

⁶ V češtině "hnutí zdola" znamená přístup tzv. *Grassroots hnutí*, které staví na lidech v určité oblasti jako na základní jednotce ekonomického či politického hnutí. *Grassroots hnutí* je proto spojováno spíše s rozhodovacími procesy zdola nahoru než shora dolů, a tak je často považováno za přirozenější politickou či ekonomickou formu než tradiční mocenské struktury (Yenerall, Kevan, 2017).

⁷ Hnutím "zpátky k půdě" (překlad autora) zde míním především severoamerické hnutí "*back-to-the-land*", jehož impulsem je volání po tom, aby se lidé (především samozřejmě lidé obývající města či příměstské oblasti) vrátili zpátky k drobnému hospodaření a pěstovali či chovali si své vlastní rostliny/zvířata pro jejich vlastní soběstačnost. Důraz hnutí klade tedy na větší soběstačnost, stejně jako autonomii místních komunit, které se staví do opozice vůči hodnotám převládající průmyslové společnosti.

biogeografickou verzí (Traina, 2023). V tomhle ohledu proto může spočívat problematika toho, jak vlastně koncept bioregionalismu uchopit v širším a rozmanitějším měřítku právě na akademické půdě.

Ze studentských grassroots hnutí časem vznikly i velké bioregionální skupiny, které významně přispěly k debatě o lokálních sociálních, ekonomických, politických a kulturních agendách. Konkrétně to jsou dvě nejznámější a nejstarší, které zde zmíním: *Ozark Area Community* a *Frisco Bay Mussel Group*. Jednalo se o cílevědomá hnutí, z jejichž činností se v čase rodily experimentální farmy a různě roztržštěné komunity lidí (Lockyer, Veteto, 2013). Cílem organizace Ozark bylo dokonce vytvoření svobodného státu "*Ozark Free State*", kdy se mělo jednat o neoficiální, nedeklarovaný a ekologický národ, který by se řídil obnovitelnými energiemi, kooperativní ekonomikou a bránil by ekologickou integritu oblasti Ozark. "*Ozark Free State*" se sice stvořit nepodařilo, ale na popud téhle snahy vznikly bioregionální kongresy. V roce 1980 vznikl první *Ozark Area Community Congress*, kde se setkal hlavní mluvčí komunity Ozark David Haenke s Peterem Bergem, a v roce 1984 uspořádali první kontinentální bioregionální kongres - *North American Bioregional Congress* (Traina, 2023). Zasedání od té doby probíhá každé čtyři nebo pět let na místech ve Spojených státech, Mexiku nebo Kanadě. V současnosti existují stovky podobných skupin v Evropě, Austrálii, Japonsku a v Severní a Jižní Americe (Berg, 2002).

3. Geografická charakteristika

3.1. Geografický environmentální determinismus

Už od počátku lidské existence člověk projevoval zájem o to, aby mu byl vysvětlen princip jak svět ho obklopující funguje. Můžeme jej najít v historických pramenech většiny kultur, jako jsou lidové příběhy, mýty, literatura, písně či poezie. Vysvětlení týkající se fungování světa ale často tíhla k jednoduchosti, kdy pouze jedna příčina spustila řetězec důsledků. K jednoduchostem se během dějin ubíral i environmentální determinismus, kdy jeho rané teorie byly konstruovány již ve Starověkém Řecku, Římě a Číně (Freilich, 1967). Teorie říkají, že geografie životního prostředí ve kterém lidské společnosti žijí ovlivňuje téměř všechny aspekty jejich života.

Environmentální determinismus tak dává rámec pro prakticky všechny aspekty fyzického prostředí, od regionálního charakteru, typu kultury, až třeba po politickou organizaci nebo vzestup civilizací (Frenkel, 1992). Bohužel v průběhu dějin, konkrétně západního koloniálního období, byl deterministický koncept geografie využit také k vědeckému ospravedlňování, že bílé evropské rasy jsou přirozeně nadřazené vůči rasám globálního jihu, a tak sloužil jako nástroj pro legitimizaci rasismu, imperialismu nebo kolonialismu.

Jelikož bioregionální hnutí staví základy svých myšlenek právě na konceptu environmentálního determinismu, částečně se tak pohybuje na tenkém ledu při zjednodušování skutečnosti, kam člověk patří a kde zapouští kořeny svého žití, za což si ve svých počátcích vysloužilo vlnu kritiky. Jako příklad využiji kritický argument amerického antropologa Melvilla Herskovitse (1949) který tvrdí, že pokud nejdůležitějším faktorem

určujícím danou kulturu je prostředí, podobné kultury by měly obývat podobná prostředí. Herkovits ale dokázal, že podobné kultury existují v odlišných prostředích a odlišné kultury zase v podobných prostředích. Konkrétně se věnoval srovnáním kmenů v Sibiřské Arktidě s Inuity: *“Zde v obtížném cirkumpolárním prostředí máme dva zcela odlišné způsoby života... Adaptace obou národů je stejně úspěšná v tom smyslu, že jedinou zkouškou úspěchu v adaptaci je přežít”* (Herskovits, 1949, s. 163). Bioregionální hnutí se však kritice bránilo a reagovalo. Dle Parsonse (1985, s. 2) je bioregion jakousi “miniaturní biosférou”, které odpovídají kulturní a biologické rozdíly, což nás vede k termínu používaném bioregionalisty - dobrovolný environmentální determinismus.

3.1.1. Dobrovolný environmentální determinismus

Bioregionalisté na kritiku reagovali tzv. dobrovolným environmentálním determinismem, při němž se regionální klasifikace stává otázkou volby, a představy o regionu tak žádnému konkrétnímu souboru charakteristik nemusí odpovídat. Dle bioregionalistů je definování regionální identity jednotlivcem či komunitou subjektivním procesem a nezáleží na tom, zda je identita tvořena s ohledem na polohu hor, řek nebo klimatu.

Kritiku ve spojitosti bioregionalismu a environmentálního determinismu bioregionalisté narušují pragmatičtější přístupem, který v sobě skrývá koncept “kosmopolitního společenství” (Thomashow, 1999, s. 121). V původním řeckém smyslu kosmopolitismus znamená osobu, která si je vědoma toho, že je součástí celého kosmu, celého života a celé přírody, a v tomhle kontextu svou kosmopolitnost vnímá i samo hnutí.

Bioregionální kosmopolitní společenství se tak snaží pomáhat jedincům překonávat jejich provinční osobní závazek k určité oblasti, a mobilitu moderního života vnímá jako součást

svého zdravého fungování (Meredith, 2005). Liberálnější verze bioregionalismu proto poukazuje na to, že bioregionální citlivost se dá aplikovat na každé místo, kde člověk žije.

3.2. Bioregion

Bioregion je pro bioregionální hnutí základní geografickou jednotkou, která ovlivňuje téměř všechny aspekty bioregionálních společností. Bioregionalisté však nestojí za samotným vznikem prvotních definicí bioregionu, neboť vymezení oblastí životních zon volně žijících živočichů a vegetace, nebo kartografické ztvárnění bioregionu, bylo původně určeno pro IUCN⁸ a UNESCO⁹ za účelem plánování ochrany přírodně cenných lokalit (Udvardy, 1975). Měřítko bioregionu bylo a také je přirozeně používáno mnohými přírodními národy, dle Thayera (2003, s. 61) *“bioregiony nejsou výjimkou, nýbrž evoluční normou”*. Současně jsou bioregiony jako potencionální místo pro život v geografických diskurzích řazeny do alternativní geografie, která si uvědomuje potenciál i omezení bioregionálních oblastí.

3.2.1. Konstrukce bioregionálních hranic.

Pro bioregionální hnutí je bioregion přirozenou oblastí, jehož hrubé hranice berou v potaz odlišné formy vody, podnebí, půdy, flory a fauny, či historii lidských sídel a kultur, které oblast po staletí antropogenně ovlivňovaly. Lidé ho definují city, které k oblasti mají.

S tím, jak se čím dál více zintenzivňují otázky týkající se planetárních mezí, se v ekologických kruzích stávají přirozeně definovaná území důležitým geografickým

⁸ IUCN = “The International Union for Conservation of Nature”. V češtině známo pod “Mezinárodní svaz ochrany přírody”.

⁹ UNESCO = “United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization”. V češtině pod názvem “Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu”.

konceptem pro udržitelnou budoucnost lidské existence. Stále se prohlubující globalizace nás dle Thayera (2003) přivede více k fyzické realitě otázek dotýkajících se životního prostředí, zdrojů a biologické rozmanitosti tím, že se zaměříme na měřítko, kterým na regiony nahlížíme: *“V tomto podivném stavu lokalizace v probíhající globalizaci se dokonce může stát nezbytným formalizovat bioregiony tak, jak to svět dříve dělal s politickými hranicemi. Bioregion je tedy - byť lidským konstruktem - konstruktem, jehož čas nadešel”* (Thayer, 2003, s. 36). Definování jeho hranic je pro bioregionalisty svévolným a různorodým procesem, neboť hranice bioregionu jsou flexibilní a díky svému vlastnímu produkčnímu charakteru - kterým dle hnutí každý bioregion oplývá - se ponechávají otevřené a evoluční.

3.3. Geografické jednotky v bioregionu.

3.3.1. Ekoregion

Ekoregion je zkratkou pro regionální ekosystém, jsou to místnosti v domě bioregionu. Z hlediska velikosti je ekoregion větší než region povodí a menší než bioregion, z politického pak větší než kraj a menší než stát nebo provincie.

Je charakterizován na fyzické, biologické a kulturní úrovni. Měřítko ekoregionu je použitelné především pro analýzu půdních forem, geologie, klimatu a hydrologie. Ekoregiony jsou taktéž vhodné při mapování flory a fauny, zejména pro typická vegetativní společenstva daného místa. V neposlední řadě může být ekoregion vhodnou jednotkou pro kulturní účely, neboť skrze měřítko ekoregionu je možné pohlížet na způsoby západního osídlení či domorodé národy, a přitom se pokusit komplexně nahlížet na současné vzorce a problémy ve využívání přírodních zdrojů. Účel ekoregionálního

mapování je tedy velice různorodý: poskytuje nejen bioregionalistům společný integrační rámec pro hospodaření se zdroji, ale může taktéž sloužit jako nástroj pro hlubší sociální ztotožnění se lidských komunit s jejich krajinou (McCloskey, 2020).

Ekoregion tak představuje spíše určitou mediační úroveň spojenou v menším měřítku s okolním prostředím nebo povodím. V případě většího měřítku se jedná o bioregion, kontinent nebo planetu.

33.3.2. Georegion

Ekoregiony se dají rozdělit ještě na menší plochy a těmi jsou georegiony. Georegiony mají pro bioregionalismus zásadní význam, protože se díky jejich malému měřítku dají mnohem lépe zohlednit regionální funkce, které jsou ve velikosti bioregionu či ekoregionu těžko spatřitelné. V georegionu tak podle bioregionalistů dochází ke snadnější identifikaci fyziografických rysů, mezi něž patří povodí řek, údolí nebo pohoří.

Identifikace s místem v georegionálním měřítku se lépe daří i komunitám lidí, které *“vyrůstají z přírodních limitů a potenciálu tohoto regionu”* (Meredith 2005, s. 84). To se děje především díky povodí, které je snadno zmapovatelné a kulturně protknuté s lidskými sídly a ekonomikami, které jsou a vždy byly pro danou řeku typické (Nelson, Weschler, 2001). Bioregionalismus vnímá povodí jako přirozený základ pro udržitelnou správu komunit.

3.3.3. Povodí

Jak jsem již popisovala výše, bioregionalisté mají tendenci svůj bioregion definovat z

hlediska vodních cest. Povodí totiž slouží jako funkční nástroj pro místní a regionální správu. Jako příklad Thayer (2003, s. 57) zmiňuje domorodé obyvatele, u kterých se často vyvinuly - žijíc téměř vedle sebe - odlišné jazyky, které zhruba odpovídaly hranicím povodí. Mluva kmene Wintun v západním přítoku řeky Sacramento, a mluva Maidu v jihovýchodním přítoku. Avšak dalších příkladů, zakotvených především mezi Indiány v severní Americe, by se dalo najít spousta.

Voda je tak pro bioregionální hnutí určitou hranicí pro správu věcí veřejných, i když se často jedná pouze o přechodnou definici místa. Ale právě ta přechodnost a fluidnost možných hranic je pro bioregionalisty až spirituální a poetickou záležitostí. Dle slov Garyho Snydera:

“Povodí je úžasná věc, kterou je třeba vzít v úvahu: Tento proces padajících dešťů, tekoucích potoků a odpařování oceánu způsobuje, že každá molekula vody na Zemi podnikne kompletní cestu jednou za dva miliony let. ... Povodí je první a poslední národ, jehož hranice, byť jemně se posouvající, jsou neoddiskutovatelné. Povodí nám poskytuje domov a místo, kam se můžeme vydat proti proudu, po proudu nebo napříč
(Snyder, 1993, s. 82).

Instituce správy zdrojů daného povodí by měly umožňovat decentralizovaným komunitám kontrolu vlastních zdrojů, spotřeby energie a také tvorbu a likvidaci odpadů. Protože se tak ale většinou neděje, složité otázky týkající se kvality vody a jejího zásobování bioregionalisté nepovažují za vhodně určené pro národní, státní a místní samosprávy, neboť jejich geografické hranice ignorují fyzické rysy ovlivňující režim vodních toků. A to přesně kvůli měřítku, kterým nedokáží dostatečně důkladně na povodí nahlédnout. Diskuse o povodí se proto stává pro bioregionální hnutí jen další otázkou rozsahu a

hranice, kdy si správci zdrojů přejí větší centralizaci a bioregionalisté zase větší decentralizaci (Nelson, Weschler, 2001).

Když se ale na povodí nahlédne jako na prostředek pro nalezení určitého středu mezi institucionalizovanými administrativními zájmy a radikálnějšími environmentálními perspektivami bioregionálních myšlenek, může se stát „*symbolickým konstruktem místa právě díky tomu, že není v jurisdikčním rajonu jedné jediné organizace, a spoutáno politickým vlastnictvím*“ (Nelson, Weschler, 2001, s. 22). Vzhledem k tomu, že ekologické systémy kvůli své otevřenosti postrádají pevné hranice, vodní plochy a její linie mohou sloužit jako nejpoužitelnější bioregionální měřítko, sloužící pro reprezentaci ekosystémů na krajinné úrovni (McCloskey, 2020).

Bioregionální přístup zahrnuje i kulturní a duchovní dimenze vnímání místa, vidí proto v povodí svou organickou hranici pro život ve společenství. Hnutí ale nezůstalo jen u teorie, spousta bioregionalistů pracovalo na vytváření pravidelných setkání mezi tzv. “radami povodí”¹⁰ jako kroku směrem k federacím. Navzdory problémům s technickým vymezením dokonalých hranic pro ně povodí stále představuje vhodný symbol skrze to, jak se stát ekologicky udržitelnou společností.

¹⁰ “Rada povodí” (překlad autora) z anglického originálu “*Watershed council*” .

4. Historie

4.1. Člověk a život v místě

Člověk byl spjat s místem minimálně od dob neolitické revoluce, kdy jako farmář začal hospodařit v místě a výrazně měnit okolní krajinu. Úspěšné rané společnosti byly samozřejmě soběstačné, z nutnosti musely být, protože kdyby nebyly, jednoduše by neexistovaly. To dokazuje například Diamond (2004), který se ve své knize „*Kolaps*“ zabývá právě konkrétními příklady úspěchů či neúspěchů minulých i současných civilizací, které spočívají v jejich (ne)schopnosti toho, jak krajinu udržitelně využívat.

Člověk tak vyvíjel v průběhu historie různé systémy soběstačného hospodaření. Doktrína lidské dominance nad přírodou je bioregionálním hnutím považována za kořen většiny našich potíží. Bioregionalisté se často dívají romantickým pohledem zpět do minulosti, na ekologickou moudrost, hodnoty, etiku amerických indiánů, když ještě žili v Rousseauovské harmonii s přírodou (Lockyer, Veteto, 2013).

Do daleké minulosti se dívají i skrze populační měřítko, které může napovídat či inspirovat ohledně otázky, v jakém počtu může komunita žít udržitelným a soběstačným způsobem života. *Homo sapiens* tak v celé své historii - bez ohledu na kontinent, klima nebo kulturu - žil ve skupinách o 500 až 1000 lidech v klasických vesnicích, ve větších kmenových sdruženích to pak bylo 5000 - 10 000 lidí. Velmi zřídka aglomerace tenhle počet překročily. Většinou se tak dělo v hlavních městech různorodých říší, a i tehdy tato tendence nevydržela déle než 100 let, neboť člověk – zemědělec nedokázal bez techniky udržet tak velká města stabilní a udržitelná (Sale, 2000, s. 64). Genetické determinanty chování, zejména sociálních vztahů, se vyvinuly v malých skupinách během několika generací.

Společnosti od primitivních až po ty moderní totiž dokázaly rozpoznat přímočaré biologické ukazatele místa, což jim během staletí dokázalo pomoci při přežití (Dubos, 1965).

Evoluční přežití lidstva do značné míry záviselo na schopnosti sociální spolupráce v místě, proto nezbytné vnímání rozsahu světa a velikosti dané společnosti, bylo v korelaci se schopností skupiny obstarat si obživu. V historických záznamech naopak můžeme nahlédnout na řadu civilizací, které se zhroutily kvůli tomu, že nedokázaly pružně reagovat na zmenšující se limity svého prostředí kvůli jejich způsobu života (Diamond, 2004). Už zde bioregionalisté spatřují, že bioregionální perspektiva provázela lidstvo z nutnosti po celá staletí.

4.2. Bioregionální a průmyslovo-vědecké paradigma

	BIOREGIONAL PARADIGM	INDUSTRIO-SCIENTIFIC PARADIGM
<i>Scale</i>	Region Community	State Nation/World
<i>Economy</i>	Conservation Stability Self-sufficiency Cooperation	Exploitation Change/Progress World Economy Competition
<i>Polity</i>	Decentralization Complementarity Diversity	Centralization Hierarchy Uniformity
<i>Society</i>	Symbiosis Evolution Division	Polarization Growth/Violence Monoculture

Obrázek č. 1: Bioregionální versus průmyslovo-vědecké paradigma, převzato z: Sale (1982, s. 50).

S nastupující průmyslovou revolucí a osvícenstvím se proměňuje jak krajina kolem hlavních průmyslových měst, tak i člověk - zemědělec na člověka - moderního. Mění se i jeho pohled na přírodu a místo v něm. Dřívější náhled na svět, který bioregionalisté spojují se vším organickým, duchovním a tajemným, nahrazují osvícenské hodnoty jako mechaničnost, kvantifikovatelnost, hmatatelnost, utilitárnost, lineárnost nebo dělitelnost. Život, ve kterém lidé vnímali cykly přírody a její božskost, je postupně odstraňován osvícenským modelem myšlení. Podle Balcomba (2009) se tak děje na dvou úrovních. Společnost byla vnitřně odvedena od duchovního spojení s přírodním světem a Bůh se stal jiným světským stvořením, zcela transcendentním. To zahrnovalo i změnu povahy našeho vztahu s místem v prostoru, spolu s objektivací pocitů a smyslu o nás samých, stejně jako vytvořením lineárního času. Vyjádřením nastupujícího racionalistického přístupu ke světu byl růst byrokracie, spolu s vědeckým a ekonomickým světonázorem, který v naší moderní kultuře dodnes převládá. Byly to systémy mýtů, díky kterým lidé na svět začali pohlížet jako na konkrétní a hmotný (Balcomb, 2009) (Cato, 2012, s. 17).

Myšlenky vědeckého paradigmatu naprosto proměnily postoj západní společnosti k přírodě. Dle Sale (2000, s. 23) jsme se „*stali nevyhnutelným produktem 400 let starého experimentu, který svět obrátil vzhůru nohama a přivedl ho do současné krize*“.

4.2.1. Teze o produkci přírody

Bioregionalismus je znám svým radikálním až anarchistickým ideovým ohraničením, termínovaným jako “ekologický monismus“ který vysvětluje, jak je příroda využívána v kapitalistickém způsobu výroby (Saito, 2023). Prostřednictvím toho rozvíjí bioregionalisté klíčovou tezi o sociálním konstruktivismu, tzv. tezi o produkci přírody, která argumentuje proti osvícenskému dualismu, jehož spor bude rozveden níže.

Abram (1996) vidí jako významný milník - který dle něj z části způsobil prohlubující se odloučení od bezprostřední přírody - stále se rozšiřující abecední psaní, při kterém se lidské smysly zapojují jen do té míry, do které se dají přerušit "*smysly spontánně účinkujícími na živé Zemi*" (Abram, 1996, s. 196). Starověký "Bůh" Starého a Nového zákona byl ale s nástupem osvícenství vytlačen bohy vědy Descarta, Galilea, Bacona, Newtona a Keplera. Příroda ztratila svou tajemnost a stala se předmětem pitvy a experimentů.

Vědecký světonázor zajistil praktické mechanismy pro vzestup národního státu z feudálního lokalismu, při kterém nový systém obchodního a průmyslového kapitalismu začal fungovat skrze vykořisťování přírody a obyvatel globálního jihu. Vyjmutí lidí z jejich prostorového smyslu, stejně jako časového, přinesl tovární systém. "Etiku zemědělskou", která byla neodlučitelně propojena s vnímavostí přírodních procesů a sezonnímu přístupu k práci, nahradila "etika produktivistická", ve které víc bylo lepší, a kde přístup ke zdrojům přišel výměnou za peníze. Práce se tak postupně stala aktivitou probíhající 24/7, přičemž vazba na denní rytmy se postupně vytrácela (Giddens, 1991).

S tím, jak se stále více vyvíjelo používání nástrojů, dálkové obchodování, nebo technická závislost, se lidská existence začala odvracet od regionálních ekosystémů směrem k modernímu stavu založenému na čím dál více globální biosféře. Při této přeměně se mnoho regionů stalo vysoce závislých na dovozech ze vzdálených míst, a aby byly regiony schopny dovozy zaplatit, musely sklízet určité komodity vysoko nad regionální nosnou kapacitu, a exportovat je pryč z domovských regionů pro výměnu za potřebné měny (Thayer, 2003, s. 56). Geografická škála dopadu na člověka se proto dle bioregionalistů rozšířila za hranice bezprostředního lidského vnímání.

5. Společnost

5.1. Kultura místa

Bioregionální filosofie a její hodnoty jsou tradičně spojovány s *hlubinnou ekologií*¹¹, která stejně jako bioregionalismus nepohlíží na člověka dualismem průmyslové etiky “člověk - svět”, ale snaží se postupnými kroky tuhle dualitu překonávat. Bioregionalismus proto hnutí vnímá jako moderní verzi starobylého kmenového chápání, které vedlo a tvarovalo indiánské společnosti po celá staletí.

Ideální bioregionální společnost je pro hnutí symbolizovaná tím, že dokáže žít udržitelně a v rovnováze se svým bioregionem. Bioregionalisté ji vnímají jako silně semknutou právě kvůli tomu, že díky životu ve stejné biologické oblasti sdílí podobné uspořádání života. Právě kvůli ekonomickým a sociálním mezím bioregionu, stejně jako zhruba stejným environmentálním potížím a příležitostem, spatřují bioregionalisté větší důraz v kontaktu a spolupráci mezi komunitami navzájem.

Komunitní činy bioregionálních skupin jsou typické akcemi zdola. Prvním krokem grassroots hnutí je obvykle pojmenování a definice toho, co se děje. Na to navazuje řešení otázek ze strany dobrovolných a neziskových skupin, které se ztotožňují s místními komunitami a bioregiony (Thayer, 2003). Bioregionální komunita se proto stává decentralizovanou a sebeurčenou společenskou organizací, ve které se lidé snaží vidět sami sebe v širších souvislostech (Bretherton, 2001).

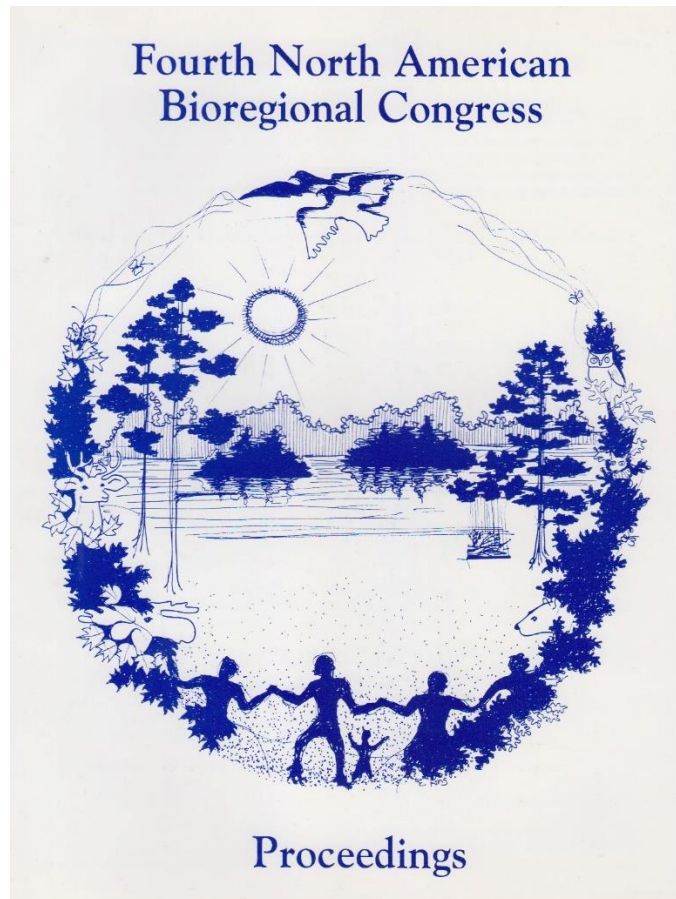
¹¹ *Hlubinná ekologie* (z anglického *deep ecology*) je směrem v environmentální etice, kterou poprvé definoval v roce 1973 norský filosof Arne Naess. Její klíčovou tezí je způsob nahlížení na člověka jako na součást přírody. Příroda zde není pojmána antropocentricky, ale má hodnotu sama o sobě.

5.1.1. Vědomí vody

Termín “*vědomí vody*”¹² je hojně užívaný bioregionalisty, neboť symbolizuje jejich morální filosofii. Právě na vodním systému vidí hnutí často paralely s dnešní společností. Lockyer (2013) popisuje vědomí vody jako způsob uvažování o člověku v bioregionu a jeho způsobu života v něm. *“Jde o způsob bytí, vnímání a pohybu kupředu dnem za dnem. Bioregionální vědomí zahrnuje potřebné vlastnosti, stejně jako hodnoty, postoje, zvyky a představitost, které podporují udržitelný způsob života (Lockyer, 2013, s. 77).*

Pro bioregionalisty je jednou z klíčových rolí kterou by měla komunita rozvíjet bioregionální citlivost, díky které se snaží o rozvíjení nových způsobů zkoumání svého bioregionu. Bioregionální citlivost má totiž dle hnutí potenciál ukazovat spojitosti mezi lokálně ukotvenými znalostmi a globální environmentální změnou, stejně jako závislosti místních ekologických systémů na globálních ekonomikách. Pochopení souvislostí, které tvoří nebo ničí ekologickou biodiverzitu je důležité, neboť podporuje multikulturní a multidruhovou toleranci, stejně jako větší sepnutost místních komunit, a umožňuje různým lidem porozumět odlišným místům, které díky bioregionální citlivosti mohou považovat za domov (Thomashow, 1995). Bioregionální společnost se tak kontinuálně snaží o dosažení tzv. kulturního klimaxu, který pro hnutí znamená vytoužený cíl spravedlivé společnosti.

¹² “*Vědomí vody*” (překlad autora) z anglického originálu “*Watershed consciousness*”.

Obrázek č. 2: Pozvánka na "North American Bioregional Congress", zdroj: <https://planetdrumfoundation.org>
(<https://planetdrum.org/publications/fourth-north-american-bioregional-congress/>)

5.2. Populace

Měřítka, kterým se na bioregion a lidskou populaci díváme je zásadní otázkou bioregionalismu, neboť právě velikost ovlivňuje soběstačnost bioregionálních komunit.

5.2.2. Bioregionální měřítko

Omezené měřítko, kterým se bioregionalisté dívají ať už na velikost bioregionu

samotného, nebo na ideální velikost populace uvnitř něho, jim pomáhá vidět společenské a ekologické problémy konkrétněji, a lépe tak chápat důsledky svých vlastních rozhodnutí. Jak už bylo uvedeno výše, viz. Diamond (2004) - malé společenství se v historii ukázalo jako nejefektivnější při využívání energie, recyklaci svých odpadů a snižování čerpání zdrojů, když už to bylo nezbytné.

Sale (2000. s. 55) tvrdí, že ve správném měřítku se lidský potenciál rozpoutává, zvětšuje se lidské chápání a množí se lidský výkon. Optimální měřítko je dle něj tedy to bioregionální, protože není ani tak malé aby bylo bezmocné, a ani tak velké aby bylo těžkopádné. Je to měřítko, ve kterém se lidský potenciál může konečně shodovat s ekologickou realitou. Dále uvádí, že pro difúzy moci a decentralizaci institucí je nezbytné začít právě v měřítku bioregionálním, protože rozhodnutí učiněná na této úrovni - jak dosvědčuje nespočet eonů - mají slušnou šanci na to být správnými a kompetentními. Správa věcí veřejných by se tak měla odehrávat na komunitní škále od 5 do 10 tisíc, neboť lidé se navzájem znají a ví, jaké jsou podstaty prostředí které spolu sdílejí. Roli má také to, že v takovém měřítku jsou známy, nebo minimálně jednoduše dostupné ty nejzákladnější informace pro řešení problému.

Z opačného konce se na otázku ideální velikosti komunity dívají Dunbar a Hill (2003), kteří k otázce velikosti přistupují z psychologické perspektivy, a pokouší se určit počet lidí, s nimiž může člověk vytvořit smysluplný vztah. Psychologické výzkumy naznačují, že schopnost lidského mozku je při udržování těsných emočních vazeb omezená. Když se populace zvětšuje, intenzita vztahů klesá. Dochází tak k výsledku, že ideální velikost je 136 až 150 lidí.

Stejně jako u individuálního vytyčování hranic bioregionu, tak i u odhadu lidské populace nemůže být aplikovaná pouze jedna metoda. Každé prostředí je jiné a dokáže unést jinak velký počet lidí. Bioregionalisté si myslí, že pokud by komunity přistupovaly k populační otázce s bioregionálním přístupem, mohly by si na ni sami odpovědět, protože praktikování soběstačnosti a udržitelného způsobu života je pro ně neodlučitelně propojeno právě se správným měřítkem.

6. Reinhabitace

Reinhabitace je pro bioregionalisty klíčovým bioregionálním konceptem, který zahrnuje *“vyvíjení společenského chování - které obnoví život místa, jeho systémy podporující život samotný a nastolí v něm ekologicky a sociálně udržitelný model existence”* (Berg, Dasmann, 1977, s. 399). V procesu reinhabitace tak jde o samotný rozvoj bioregionální identity, kterou jsme podle bioregionalistů v minulosti ztratili. Význam reinhabitačního procesu spočívá v tom, že se jednotlivci i komunity dokáží znovu lokalizovat v jejich bioregionu právě díky tomu, že si jsou vědomi konkrétních ekologických vztahů, které v něm fungují (Snyder, 1995). Naučí se znovu žít v oblasti, která byla v historii narušena.

Bioregiony by tak díky procesu reinhabitace mohly být znovu osídleny způsobem, který by respektoval jejich ekologicky nosnou kapacitu, plodil sociální spravedlnost, novým způsobem využíval vhodné technologie, a umožňoval bohaté propojení mezi ostatními regionalizovanými kulturami (Aberley, 1993). I když velká část společnosti již nežije v pevném vztahu se svým bioregionem, tak každý člověk se nachází v určité krajině, což poskytuje základ, díky němuž by se lidé prostřednictvím reinhabitace mohli se svým prostředím ztotožnit a prohloubit svůj vztah. Koncept reinhabitace tak může přinést příležitost, kontinuitu a směr pro nadcházející ekologicko - sociální transformaci celé společnosti (Mendly, 2022).

Bioregionální vize je specifická tím, že se snaží naplňovat své cíle graduálně. Dle bioregionalistů jsou totiž procesy změn nepřetržité, pomalé a metodické procesy, nikoliv revoluční činy. Potíž s revolucemi je totiž taková, že se ihned rozběhnou do plného kruhu a dovedou nás zpět tam, odkud jsme přišli (Freilich, 1963). Hnutí proto tvrdí, že

bioregionalismus by tak měl být pouze poloviční revolucí, aby neprovedl násilí vůči svým vlastním hodnotám.

6.1. Hlavní cíle reinhabitace

Reinhabitace je pro bioregionální hnutí procesem studia a experimentování. Samotné bioregionální plánování se proto pokouší řešit rostoucí poptávku po komplexním sociálním a fyzickém plánování, které podle bioregionalistů zdržuje stávající omezenost městských plánů a regionů. Kritizují především hierarchické ekologické plánování shora dolů, malý rozsah zdrojů a krátkozrakost vedoucích odborníků. *„To ve výsledku pouze zdržuje některé environmentální problémy namísto jejich včasného řešení, a koneckonců taky tvoří další“* (Thayer, 2003, s. 151). Bioregionální hnutí se shoduje na dvou hlavních reinhabitačních cílech: 1.) Obnova ekosystémů, a 2.) Udržitelné uspokojování základních lidských potřeb. Cílů se hnutí snaží dosáhnout prostřednictvím různorodých proaktivních projektů, udržitelných pracovních pozic a vzděláváním, stejně jako například aktivismem a dalšími druhy občanské angažovanosti (Berg, 1978).

Reinhabitační cíle v různých místech se projevují mnohými spektry způsobů. Například nejdůležitějším cílem pro bioregion na středozápadě Spojených může být obnova původních prérijních trav, ale pro bioregion v severní Kalifornii je zase prioritou znovuoobnovení migračních cest lososů (Berg, 1978). Hnutí se proto snaží o rozlišování různých zon lidského obydlí spolu s jejich přírodními systémy, neboť každý typ prostředí by měl mít i svůj vlastní a specifický reinhabitační přístup. Konkrétně to jsou zony: městské, příměstské, venkovské a divoké přírody. Ekologická obnova, ochrana divočiny a zelená města bioregionalisté nepovažují za nepřátelské cíle, nýbrž vzájemně se doplňující (Quesnel, Glotfelty, 2015).

6.1.1. Obnova ekosystémů

V čím dál rychleji globalizujícím se světě dochází k ohrožení ekologické identity¹³ celé společnosti. Podle bioregionalistů na to doplácí jak společnost, tak i bioregiony, jejichž ekologické funkce jsou v mnohých částech světa čím dál více omezeny kvůli zvyšující se intenzitě vymírání druhů, znečištění vody, půdy a vzduchu, stejně jako lidského zdraví.

“Jak studna přírodních zásob vysychá, ztrácíme chuť chovat se k sobě velkoryse”

(McGinnis, 1999, s. 206). Hnutí pak tradičně vyzdvihuje významnost praktických činností které často fungují jako prostředek pro získávání znalostí o okolní přírodě, a jejichž vlivem bioregionalisté dokáží více porozumět svému vlastnímu bioregionu.

Bioregionalisté cítí naléhavou potřebu pro obnovu jejich vztahu k bioregionu. Ekologie a komunita pro ně představují dvě strany jedné mince a vzhledem k tomu, že se vytrácejí společně po celém světě, je pro ně důležité je také společně obnovit (Henkel, 1993).

Hlavní cíle obnovy ekosystémů proto spočívají v 1.) zachování či obnovení integrity a vitality přírodních systémů v bioregionálním měřítku, 2.) revitalizaci místní ekonomiky a komunity (McCloskey, 2020).

Obnovu ekosystémů hnutí rozlišuje na a) izolovanou, a b) bioregionální.

- a) Izolovaná obnova ekosystémů souvisí s tradičními ochrannými hnutími, jako je například Sierra Club¹⁴ nebo IUCN. Izolovaný způsob ekosystémové obnovy je

¹³ Termín *“ekologická identita”* původně pochází z knihy Mitchella Thomashow – *“Ecological Identity: Becoming a Reflective Environmentalist”* z roku 1995. V ní Thomashow (1995) popisuje ekologickou identitu jako proces (tzv. EIW = Ecological Identity Work), ve kterém dochází ke spojení smyslu úžasu nad přírodou na jedné straně, a na straně druhé vnímavosti vůči ohrožení přírodního blahobytu. Výzvou v EIW je potom udržovat, rozvíjet a sdílet tento pocit úžasu, avšak zároveň sdělovat důležitost a naléhavost jednání k řešení ekologických hrozeb. *“EIW znamená využití přímé zkušenosti s přírodou jako rámeček pro svá osobní rozhodnutí, volby profese, politické akce a duchovní zkoumání”* (Thomashow, 1995:xiii).

¹⁴ Sierra Club je ekologická organizace ve Spojených státech amerických založená roku 1892 Johnem Muirem. Sierra Club se tak v té době stal jednou z prvních velkých organizací na ochranu životního prostředí na světě, a mimo jiné dodnes stojí za vytvořením Yosemitekého národního parku.

protknut hodnotami moderní vědy, která podle bioregionalistů odděluje kulturu a bioregion.

- b) Bioregionální obnova ekosystémů pro bioregionalisty představuje aktivní účast na ekosystémové obnově, díky které dochází k znovunabytí bioregionálních hodnot v komunitách. Komunity tak mohou poskytnout sociální základ pro obnovu ekosystémů, stejně jako samotná práce na obnově může přinášet praxi komunitám - funguje to oběma směry (McGinnis, 1999).

6.1.2. Udržitelné uspokojování základních lidských potřeb

Komunita každého bioregionu by měla najít cesty, jak udržitelně uspokojovat základní lidské potřeby, které závisejí na lokálních materiálech a zdrojích. Týká se to především jídla, obydlí, energie, transportu a zdravotní péče.

Thayer (2003) tvrdí, že až se jako globální společnost ocitneme v bodě ve kterém zjistíme, že nám obnovitelná energetika začíná vydělávat - což je dle něj nevyhnutelné - tak zdroje, transport, spotřeba a recyklace hmotných statků, vody a energie se zmenší. *“Tahle realita budoucnosti je nevyhnutelná a poskytuje nanejvýš nezpochybnitelný a instrumentální argument pro účinnost bioregionálního konceptu životního místa. Když už si nebudeme moci dovolit přemísťovat materiály a zdroje na velké vzdálenosti za nerealisticky levné náklady na palivo, velmi podrobné zkoumání regeneračních limitů a potenciálu každého bioregionu se stane nutností”* (Thayer, 2003, s. 154).

Bioregion by v čase - vlivem výše zmíněného důsledku - mohl být méně vykreslovaný jako idealizovaný koncept, a stal by se lépe obhajitelným pro své nezbytné prostorové

vymezení. Bioregionální hnutí proto tvrdí, že nastal čas posunout naše životy od pouhého zachraňování toho co zbylo, a začít prosazovat bioregionální programy pro reinhabitaci společnosti (Berg, 1982).

Při snaze popsat lidské kultury které jsou schopny žít soběstačně v jejich krajině, Dasmann (1976, s. 413) používá termín *“ekosystémoví lidé”*. Tihle lidé dle něj byli životní normou po většinu lidských dějin. Nyní to jsou pro něj lidé, kteří se pokouší o praktikování soběstačnosti při zabezpečování základních lidských potřeb. Do opozice pak staví tzv. *“biosférické lidi”*, kteří využívají zdroje z jiných prostředí pro vzestup jejich životní úrovně, než jakou by si jinak dokázali udržet - spotřebovávají tedy více zdrojů než jejich místní bioregiony dokážou udržitelně poskytnout.

Bioregionalismus klade jako jeden z hlavních cílů, aby byli lidé povzbuzováni k tomu pěstovat plodiny nikoliv na vývoz, ale pro vlastní spotřebu. Princip místní produkce pro místní spotřebu totiž významně podporuje místní kontrolu nad ekonomickými a politickými rozhodovacími procesy. V globální ekonomice tak stále častěji rozhodují centralizované politické a ekonomické instituce, které podle bioregionalistů mají jen malé obavy z důsledků svého chování pro místní komunitu (McCloskey, 2020). Stejně tak by se výroba neměla orientovat na vývoz, ale opět na uspokojování místních potřeb. Jakmile by totiž základní potřeby v bioregionu byly uspokojeny, komunity by mohly začít obchodovat s přebytky mezi dalšími bioregiony navzájem.

Jako účinný nástroj pro přechod k udržitelnosti bioregionalisté používají permakulturní etiku a design, která je hodnotově silně protkána s myšlenkami bioregionalismu. Permakultura je totiž vhodným nástrojem pro kultivaci rozmanitosti a odolnosti přírodních

ekosystémů, stejně tak individuálně i komunitně dokáže poskytnout vodítko pro vytvoření rámce k vývoji vlastních udržitelných řešení problémů, kterým dnešní svět čelí (Barry, 2012).

6.2. Zelená města

Výše zmíněné reinhabitační procesy odpovídají spíše místům vně měst, proto nyní pozornost zaměřím k reinhabitačním procesům v městech samotných. Města jsou totiž také významnou součástí bioregionu, a jsou poměrně závislá na blízkých zdrojích - přinejmenším - potravy a vody. Jelikož jsou často velkou ekologickou zátěží pro okolní krajinu, všechna města by v městském reinhabitačním procesu měli dostat šanci stát se zodpovědnějšími za udržitelnost tím, že sníží nápor na svůj bioregion.

Modernizace měst bioregionálním způsobem, tedy prostřednictvím integrace přírodních systémů do urbánní krajiny, by mohla být způsobem jak obnovit rovnováhu mezi přírodním a městským prostředím. Městský reinhabitační proces má dle bioregionalistů potenciál utvářet udržitelnější vnímání přírody, stejně jako konzumních vzorců individuální a širší veřejnosti (Hester, 2006). Společenské postoje, které vedly k nadměrné konzumaci ve městech pramení z toho, že městská společnost není konfrontována s rozhodnutími které se týkají vztahu mezi lidským jednáním a jeho vlivem na životní prostředí. „Z velké části je to také například kvůli tomu, že lidé z města dlouhodobě nevidí skutečný zdroj své potravy“ (Church, 2014, s. 2). To však neznamená, že by pro ně propojení s jejich bioregionem mělo být méně reálné, než pro komunity z rurálních prostředí. Potvrzuje to jen naléhavější potřebu bioregionální citění odhalit a rozvíjet.

V hnutí panuje shoda na třech reinhabitačních procesech, které mohou napomoci k naplnění bioregionální vize ve městech. Jedná se o komunální městské politiky; fyzické prostředí urbánního bioregionu; sousedsky orientované správcovství. Níže je obecně rozvedu.

6.2.1. Komunální městské politiky

Každá městská politika, která tvoří a produkuje plány spolu s programy, má velký význam pro transformaci svého fyzického prostředí, ekologického plánování a formy města.

„Politiky, které by odrážely městský bioregionalismus, by tak mohly realizovat a zprostředkovat veřejnosti environmentální aktivity prostřednictvím široké škály partnerství a programů“ (Church, 2014, s. 5).

Spousta aktivit je rozvíjena už nyní, například díky grassroots hnutí *“Transition Towns”*¹⁵. Komunální bioregionální politika by tak měla usilovat o programy, jako jsou například komunitní zahrady, údržba a obnova přírody, nebo výsadba stromů. Projekty by měly být voleny tak, aby měly vliv na fungování a naplnění cílů města jako celku. Tyto postupné změny totiž mohou mít v průběhu času potenciál ke kumulativnímu dopadu na fyzickou podobu města. Díky tomu by pak městská komunita mohla začít více vnímat v jaké míře jejich naučené vzorce konzumního chování a osobního rozhodnutí ovlivňují prostředí bioregionu ve kterém žijí, a vidět tak důsledky svých činností (Church, 2014, s. 5).

¹⁵ Hnutí *“Transition Towns”* – v češtině známo jako *“Města v přechodu”* – je iniciativa založená Robem Hopkinsem v roce 2006. Hnutí hledá praktické a funkční cesty, jak se potýkat s problémy současné klimatické změny či ropného zlomu právě ve městech. Jelikož se jedná o grassroots hnutí, tak občané města či určitých míst ve městě (jako jsou sousedské čtvrti) se snaží rozvíjet praktická lokální řešení, a také příznivě ovlivňovat životní styl směrem k větší udržitelnosti a soběstačnosti. Vznikají tak například místní měny, komunitou podporované zemědělství nebo komunitní podniky (<https://transitionnetwork.org/>).

6.2.2. Fyzické prostředí urbánního bioregionu

Proměna fyzického urbánního prostředí pro bioregionalisty přímo souvisí se zdravou komunální politikou, která přichází s novými projekty, které životní prostředí města ozeleňují a dávají mu bioregionální podstatu. Jde tak především o integraci přírodních systémů do městského prostředí.

Pro lepší představu se může jednat třeba o strategii permakulturního designu a bioregionálního reinhabitačního procesu, která je začleněna do městských plánů. Konkrétní příklady takové strategie je možné spatřit v udržitelné výrobě energie, sběru dešťové vody, komunitním pěstování a zpracování potravin v kooperativách, ve filtraci odpadních vod nebo kompostovacích veřejných toaletách. Takových příkladů již existuje samozřejmě mnoho (Church, 2014).

Samotná práce na proměně pak sebou nese i určitou občanskou výchovu. Městská komunita se díky práci na proměně jejich urbánního bioregionu může více dozvědět o historii jejich regionu, kultuře, životním prostředí a přírodních zdrojích. Samotné nově nabyté znalosti by tak mohly nápomoci k prohloubení osobní znalosti o bioregionu (Geddes, 1915) (Mumford, 1938).

6.2.3. Sousedsky orientované správcovství

Význam každodenních aktivit má dle bioregionalistů velkou roli při utváření lidských zkušeností a vyžaduje, aby se urbánní bioregionalismus více zaměřil na místní měřítko

sousedství - na komunitu. *“Fyzická sféra místního prostředí je pro lidi kulisou prožitých zážitků. Zde probíhá správcovství orientované na okolí, což znamená, že v místech každodenního života by se mohly objevit příležitosti pro komunitní správcovství a přírodní prožitky (Church, 2014, s. 5).*

Bioregionalisté vidí jako důvod oddělení komunit od jejich městského prostředí způsob, jak samotné zastavěné prostředí vypadá. Vlivem toho totiž často dochází jen k malému zapojení lidí na komunitní a sousedské úrovni při společných aktivitách. Přitom právě společná činnost na obnově okolí má potenciál pro častější kontakt mezi lidmi s jejich prostředím, či dalšími lidmi navzájem (Beatley, 2011). Správcovství, které by bylo orientované na okolí a s ním spojené postupy sousedsky orientovaného správcovství, by pak podle bioregionalistů pomohlo systematicky budovat lokální ekologickou identitu spotřebitele a vazbu mezi lidmi napříč.

7. Politika

Bioregionální politika se snaží nalézt svůj původ v jedincích, kteří se ztotožňují s jejich bioregiony, stejně jako hledají způsoby jak ve svých komunitách pozitivně komunikovat a tvořit vzájemně prospěšný vztah se svým okolím. Bioregionalisté tvrdí, že stejně jako hranice bioregionu odrážejí přírodokulturní specifika místa, tak i politika by se měla zakládat na realitě života bioregionálních komunit.

Jelikož bioregionalisté nedůvěřují ústředním autoritám a jakékoliv velkoplošné centralizaci, při zavádění místních politik kladou důraz především na komunitní akci. Staví se tak do opozice proti jakýmkoliv hierarchickým strukturám, ať se jedná o politické strany nebo osobní vztahy. Problém vidí v tom, že je politika vnímána jako makro proces shora dolů, který je navíc lehce zmedializovatelný, nikoliv jako proces zdola nahoru, který zůstává skryt především v povědomí těch, kteří se na akcích přímo podílejí, a jen velmi zřídka je možné jej v médiích vidět (Neef, Smith, 2011, s. 172).

Bioregionalismus je proto pro své politické a filosofické tendence popisován jako radikální vize demokracie a sebeurčení. Bioregionalisté nazývají bioregionální politiku jako topofilní - tedy se silným smyslem pro místo a kulturní identitu (Mendly, 2022), která vyrůstá ze směru Bookchinova (1980) zeleného anarchismu.

Bioregionální hutí nachází své sympatie a inspiraci ve funkčních separatistických vládních skupinách, jako jsou například australští Aboriginové, Baskové ze severního Španělska, v kanadské provincii Quebec nebo již tradičně vůči americkým Indiánům. Kulturní rozmanitost bioregionalisté nanejvýš cení, a také proto dbá bioregionální politika nejen na regulaci ve využívání přírodních zdrojů, ale taktéž na legislativu zaměřenou na zachování původních kultur a jejich hodnot.

7.1. Bioregionální politika

Bioregionální politika staví na kritice současných politik, ať už se jedná o formu kapitalistickou nebo socialistickou. Kritika plyne z toho, že hnutí nespátřuje dostatečnou serioznost politiků v otázkách vztahu mezi ekologickou krizí a politickými systémy, které ji v minulosti způsobily. Příkladem nám může být Rachel Carsonová s její knihou *“Tiché jaro”* z roku 1962, ve které se jako jedna z prvních environmentálně orientovaných bioložek zabývá souvislostmi mezi bezhlavým užíváním nebezpečných chemických látek tehdejšími vědci a politiky – především pak DDT¹⁶ – a následném ohrožením celých trofických řetězců vlivem jejich kontaminace (Carson, 1962). Sale (2000, s. 90) tvrdí, že se nejedná pouze o signifikantní ekologickou krizi, díky které chovají bioregionalisté nedůvěru vůči politickým systémům, ale taky kvůli opakujícím se epidemiím hladovění, problému s přelidněním ve světě, zrychlující se ekonomickou nerovností a přibývajícím sociální dislokací.

Proto spatřuje hnutí v bioregionální vizi – včetně té politické - naději. Jedná se totiž o vizi federovaných životních oblastí s lokálními sférami odpovědnosti, které na výše uvedené světové problémy dokáží v měřítku svého bioregionu pružně a včasné reagovat (Aberley, 1998). Ad hoc, bioregionální politické směry se vyvinuly částečně kvůli selhávání vládních agentur, co se týče řešení komplexních environmentálních problémů. Vládní agentury se totiž tradičně zapojují do plánování týkajících se zásadních přírodních zdrojů - jako je půda, vzduch, voda, energie a biodiverzita - na základě oddělených legislativních mandátů izolovaně od sebe (Thayer, 2003).

Bioregionalismus se proto snaží o lokální politické řešení, kdy se při dobré spolupráci

¹⁶ DDT = dichlordifenyltrichloretan. Jedná se o jeden z nejstarších a nejpoužívanějších insekticidů, který byl však z důvodu nepříznivého vlivu na životní prostředí regulován či zcela zakázán v řadě zemí.

mohou koneckonců místní politické jednotky pohybovat i v regionálním, celostátním či celosvětovém měřítku. Co se týká rozporů na místní úrovni, tak se v nich dle bioregionalistů zrcadlí jen lokální závislost na národních a globálních institucích, která ve velké míře vytváří svár v místních komunitách. Bioregionalisté tak vidí jako své řešení, pro dlouhodobé zachování politické a sociální stability, právě komunitní zapojení se zdola do dlouhodobých pozemkových otázek (Snyder, 1977) (Taylor, 2000).

7.2. Decentralizace politické moci

Politická decentralizace je proces, ve kterém má místní komunita a společnost větší pravomoc v rozhodování o záležitostech dotýkajících se jich samých. Jedná se o oslabení dosavadního centralismu a změnu jeho hierarchizace. V oblasti veřejné správy se proto jedná o snahu existence územní samosprávy ve vztahu k ústředním orgánům státní správy (Librová, 1996).

Kompetence se dále přenáší na obce, kraje, v případě bioregionalismu na bioregion. Bioregionalismus se staví do opozice vůči centralizaci politické moci, stejně tak centralizaci ekonomické moci v nadnárodních korporacích. Snaží se vyhnout vzniku - dle Berga (1981, s. 25) tzv. *globální monokultury* - avšak v žádném případě bioregionalisté neusilují o to, aby byly bioregiony s celým jeho hnutím ostrovní nebo rasistické.

Hnutí proto usiluje o vytvoření bioregionální decentralizované politiky a ekonomiky, které by byly demokraticky řízeny místními komunitami. Bioregionalisté jeví snahu taktéž o vytvoření mezinárodního lidového hnutí, které by dokázalo spojit lidi napříč rasovými, kulturními a národními liniemi (Evanoff, 1999).

7.3. Politika vodního cyklu

Povodí je hnutím využíváno nejen ke geografickému ztvárnění bioregionu či v bioregionální filosofii, ale slouží taktéž jako základ pro organizaci a řízení vztahu mezi lidmi a jejich prostředím. Základní myšlenkou politiky vodního cyklu je, že politické řešení ekologických otázek by mělo probíhat v takovém rozsahu, v jakém se tyto otázky projevují. Jako příklad bioregionalisté uvádí samo povodí. Podle Huitema a Meijerink (2017, s. 1) právě povodí je již dlouho uznáváno jako logická jednotka při hospodaření s vodními zdroji z důvodu důležitých vztahů, které se týkají využívání vody, stejně jako vztahem mezi využíváním půdy a vody v rámci povodí. A protože hranice povodí často nejsou svázány s těmi správními, tak v minulosti i nyní vzniká široká škála institucionálních opatření pro jejich správu, například velmi rozšířené a celosvětově využívané “River Basin Organizations“¹⁷.

Berg (1987, s. 8) zase vidí v politice vodního cyklu serióznost v tom způsobu, že většina městských a okresních správ má své vlastní oficiální oddělení, které dohlíží na dodávky vody a kanalizaci. Otázky kvality a využití vody při postupujících klimatických změnách tak můžou vzbudit jedny z nejvážnějších veřejných debat, a díky tomu dát šanci právě lokálním bioregionálním politikám, neboť právě ony mohou být jedním z nejvhodnějších politických modelů pro včasné řešení lokálních problémů. Schéma této místní politiky by mohlo začít od příbytků sousedů, díky kterým by se vzniklé sousedské komunity mohly začlenit do rady vodního cyklu, a končit tvorbou bioregionálních federací či kongresů.

¹⁷ “River Basin Organizations“ (=RBOs), v češtině jako “Organizace povodí“ (překlad autora), je klíčovým pilířem mezinárodní a regionální správy vodních zdrojů. Mezi zeměmi navzájem slouží jako platforma pro výměnu informací týkajících se bezpečnosti vodních zdrojů, ale slouží také jako praktický prostředek k dosažení větší bezpečnosti vodních zdrojů a realizaci rozsáhlejších rozvojových cílů (Saroj, Mohamed Abdel, 2023).

Povodí symbolizuje strategickou vizi i pro Quilligana (2014), který ve svém článku *“Human Watershed: The Emerging Politics of Bioregional Democracy”* rozvádí myšlenku “lidského povodí”, jakožto sociálně identifikačního způsobu pro komunity s jejich povodím a okolím, stejně jako demokratickým politickým modelem. Bioregionální demokracie pro něj znamená zajišťování životně důležitých zdrojů pro všechny živé bytosti napříč různými biomy, krajinami zemědělskými i městskými, energeticky bohatými či chudými. *“Různorodost v řízení a rozdělování zdrojů znamená otevření zakořeněných politických systémů a budování kapacit pro správu ekosystémů lidmi, kteří jsou na nich přímo závislí”* (Quilligan, 2014, s. 3).

Figure 1 – Watershed as a Framing Device for Ideas and Policy

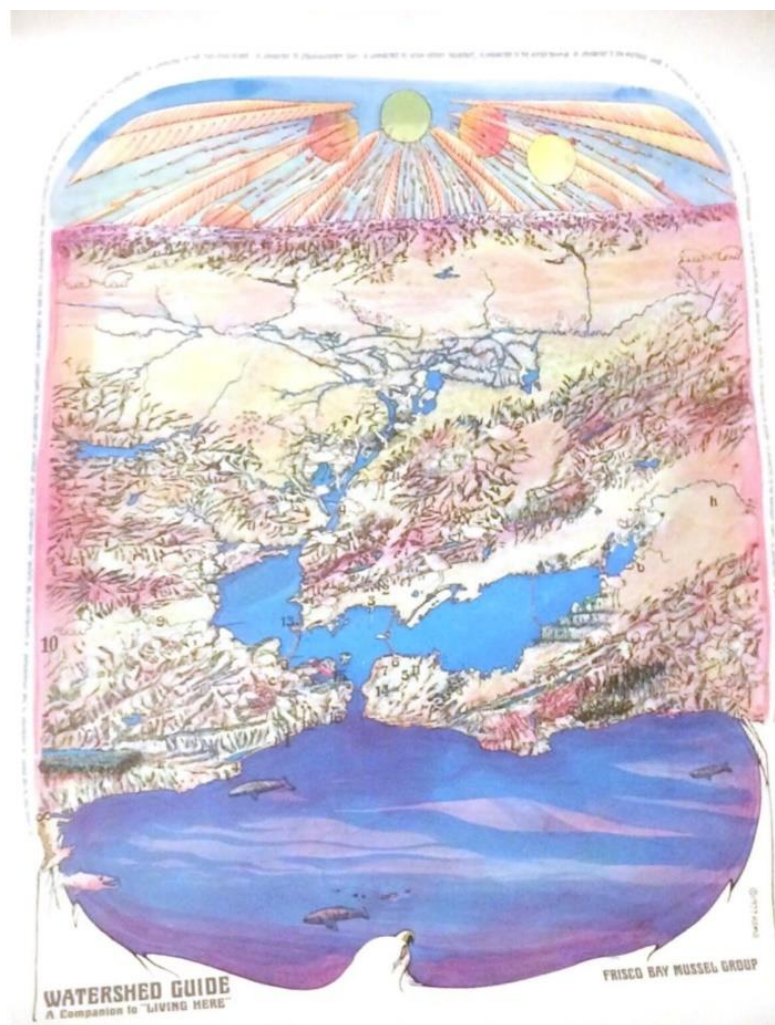
Personal Reality	Symbol	Bioregional Policy Framework
Self	Headwaters	Human Dignity through Bioregional Identity
Other	Waterway	Resource Cooperation through Transborder Communities
World	Sea	Regional Security through Sustainable Democracies

Obrázek č. 3: Povodí jako rámovací prostředek pro myšlenky a politiku (překlad autora), zdroj: Quilligan (2023)

7.3.1. Rada vodního cyklu

Tzv. "rada vodního cyklu" je hnutím považována za nejmenší a nezákladnější politickou jednotku. Ideou bioregionalistů proto je, aby se rada vodního cyklu stala stavebním kamenem dlouhodobé strategie pro sociální a environmentální udržitelnost. Představuje totiž pro hnutí vhodnou jednotku pro přímé řešení otázek místních komunit, stejně jako pro vytyčování nových cílů, které jsou založeny na principech tří hlavních bioregionálních potřeb: obnovy přírodních systémů, uspokojování základních lidských potřeb a podpory jednotlivců (Lockyer, Veteto, 2013).

Základní představa je taková, že společenstva susedů pracujících na různé škále projektů - jako jsou komunitní zahrady, družstva, bioregionální vzdělávání, a další - se mohou snadno spojit a vytvořit tak funkční organizaci pro širší místní komunitu. Sousedské rady se mohou stát svévolnými jednotkami, které dále budou dle potřeb komunikovat s nejbližšími vládními institucemi, jako je město nebo kraj. Cílem však není ovlivňování politiky vyšší, než je místní správa. Spíše jde o to, aby se konkrétní rady vodního cyklu dokázaly účinně spojit a vytvořit nezávislý orgán, jako je federace nebo kongres, který by reprezentoval celý jejich bioregion (Berg, 1987, s. 7,8). Jelikož bioregionální demokracie pro bioregionalisty zahrnuje kolektivní rozhodování ohledně základních potřeb života, na nichž jsme jako lidé existenčně závislí, tak finální podoba bioregionálních federací - lišících se vzhledem ke geografické poloze konkrétního bioregionu svou odlišnou strukturou - je pro hnutí tou jedinou demokratickou volbou.

Obrázek č. 4: Mapa povodí v oblasti Sanfranciského zálivu, zdroj: <https://cascadiaunderground.org> (1976)

8. Ekonomika

8.1. Ekonomický mýtus

Bioregionální kritika západního ekonomického systému leží na tezi, že žijeme ve dvou oddělených paradigmatech: v jednom, kde něco není oceňováno dokud to nemá finanční hodnotu, a ve druhém, kde nejdůležitější aspekty života jsou k nezaplacení (Cato, 2012). V historii proměn ekonomických systémů mnozí autoři spatřují, že ekonomie je tvořena z několika mýtů, na kterých právě bioregionální hnutí postavilo svou kritiku vůči západní neoliberální ekonomice. Kallis et. al. (2009) se pro hledání kořenů ekonomických mýtů ohlíží k sociálním principům v tradičních společnostech, kde mýty vždy lidem usnadňovali individuální i kolektivní rozhodování, poskytovali vysvětlení ničivých přírodních jevů, dávaly životu smysl a udržovaly společenskou soudržnost. Jako lidé dle něj také jednáme na základě mýtů které nás celý život obklopují, mýty proto v konečném důsledku formují a spoluvyvíjejí společnost. Nadále pak spatřuje paralelu tradičních a domorodých mýtů s mýtem ekonomismu, neboť také on vysvětluje jevy, usnadňuje individuální i kolektivní rozhodování, a dává smysl našim životům.

Bioregionální zelená kritika staví na tezi, že moderní společnosti zapomínají na jak obrovské velikosti životního prostředí ekonomika závisí. Berry (1999) hledá souvislost nejen v tom, jak moderní občané díky ekonomismu ztrácejí kontakt s živým světem okolo nich, ale také ve spektru v jakém ekonomismus vstupuje do sociálních vztahů mezi lidmi navzájem. Vlivem toho můžeme pozorovat jak se vytrácí intimní vztahy v celé společnosti.

Také proto je pro bioregionální hnutí tak významným cílem obnovit často již ztracený kontakt lidí s jejich krajinou, jehož podstatou je znovubudování udržitelných komunit.

Trh představuje pouze povrch společnosti a jeho význam odráží momentální situaci, jak tu a tam existuje. Není zde žádné zkoumání do hlubin věcí, do přirozených či společenských skutečností, které se za nimi skrývají. Jednoduše neodráží skutečný - ekologický - svět.

(Schumacher, 1973, s. 36)

8.2. Zelená kritika ekonomismu

Ekologičtí ekonomové tvrdí, že důvodem proč ničíme naše životní prostředí je fakt, že neoplývá tržní hodnotou. Ryzím srdcem toho, o čem by ekonomika měla být, je pro Abrama (1996) vztah mezi lidským společenstvím a zdroji, které země poskytuje a které umožňují naše přežití. Jako příklad našeho současného vztahu s přírodními zdroji uvádí proces hodnocení ekosystémů, neboť právě ekosystémové hodnocení pro něj představuje tržní vztah vůči ekosystémům, kterému dominuje lidský druh, a který je podpořen zásadami soukromého vlastnictví: *“příroda, jak se zdá, se stala pro lidskou civilizaci pouhou zásobárnou zdrojů”* (Abram, 1996, s. 28). Z tohoto důvodu bioregionalismus usiluje o radikální rekonceptualizaci lidského i mimolidského světa, protože nejničivější následky naší ekonomické aktivity pociťují právě mimolidské druhy, spolu s degradací jejich stanovišť.

S tím vším se tradičně pojí způsob jakým měříme a jak přemýšlíme o životní úrovni společnosti, neboť nyní začíná být čím dál více zřejmé, že životní úroveň je neměřitelná tradičními metodami jako je měřítko hrubého domácího produktu. Životní úroveň by

podle ekologických ekonomů měla být měřena spíše ukazatelem odkazujícím na podíl čerstvého vzduchu nebo zdravých potravin bez chemikálií. Hrubý domácí produkt, který se definuje jako průměrná částka ekonomické hodnoty na osobu, totiž odsouvá na vedlejší kolej otázku, jak rovnoměrně tato hodnota může být ve skutečnosti alokována (Cato, 2012).

Konec ekonomického růstu bere bioregionální hnutí jako nejdůležitější krok, který by měl mít za následek ukončení negativního dopadu ekonomického systému na ekosystémy. Předpokladem udržitelné budoucnosti je proto pro bioregionalisty nová forma peněžního systému, který by byl v rovnováze s úrovní aktivity v reálné ekonomice. Bioregionální ekonomika totiž pro hnutí nabízí prostředek jak nás znovu spojit s důsledky našich rozhodnutí, a nabízí příležitost k opravdové zodpovědnosti za naše konzumní vzorce spotřeby: *“To co je třeba, je ekonomika, která bere v úvahu skutečné náklady biosférické destrukce a zároveň dokáže uživit rodinu. Lidé musí být přesvědčeni, že je v jejich nejlepším ekonomickém zájmu udržovat zdravé biologické systémy. Nejlepším místem, kde se s touto výzvou vyrovnat je místo, kde žijete - tedy osobně i v rámci komunity”* (Dodge, 1981, s. 12)

8.3. Bioregionální ekonomika

“Vize bioregionální ekonomiky předpokládá opětovné propojení sebe sama s naším životním prostředím jak v čase, tak v prostoru. Toto zasazení - ať už sociální nebo ekologické - není pouhou teoretickou záležitostí. Předpokládá zcela odlišný přístup k našim životům, který bude také mnohem silněji zakotven ve společenských vztazích a přiblíží nás životnímu prostředí - zdroji našich surovin - místo toho, aby nás od něj oddělil.

Bioregionální ekonomika s sebou nese významné změny ve způsobu, jakým si sami sebe představujeme, a v tom, jak přistupujeme ke svým zdrojům a jak je spotřebováváme, a to jak jednotlivě, tak v rámci komunit.”

(Cato, 2012, s. 46)

Snad prvním a nejdůležitějším krokem k zajištění bioregionální ekonomiky je pro Thayera (2003, s. 143) *“pouhé uvědomění si, že na planetě žijeme všichni společně. Planeta tak jak ji dnes známe závisí na nás a naopak“*. A až dle něj dojdeme k tomuhle zjištění, bioregion nám může pomoci nacházet nové způsoby jak žít na zemi udržitelněji. Hlavním cílem bioregionální ekonomiky je snaha o udržení přírodního prostředí - namísto jeho přečerpávání, přizpůsobení se většímu lidskému i mimolidskému celku než jsme my sami - namísto pouhé manipulace s ním, a šetření nejen zdroji, ale také vztahy a přírodními systémy.

Sale (2000) poukazuje na to, že ekonomika i ekologie mají stejný řecký kořen - *oikos* - který znamená domácnost. Tvrdí, že bioregionální ekonomika by měla být brána v tomhle společném významu, kdy ekonomika by se od ekologie nelišila jako je tomu dnes, ale jednalo by se o spojený a téměř dokonale slučitelný celek (Sale, 2000, s. 69). Bioregionální ekonomika by tak používala jako svůj hnací motor kvalitu místo kvantity, a bioregion by díky svému ideálnímu měřítku mohl znovu propojit ekonomické subjekty mezi sebou navzájem a s jejich místním prostředím (Sale, 1991, s. 53), neboť bioregionální ekonomie obsahuje více různorodých místních ekonomik, které jsou do značné míry soběstačné při zajišťování základních potřeb svých občanů. A kvůli tomu, že lokálních ekonomik může být v bioregionu vícero, hnutí má jako svou ambici aby v bioregionech bylo dosaženo maximální možné úrovně poptávky v rámci ekologických limitů, díky čemuž by se dokázalo snížit využívání - zdroji plýtvajících - dodávek energie ve zbytečné a nadprodukční dopravě

související s obchodem (Cato, 2012). Koncept přírodního kapitálu by naopak mohl vrátit zpátky do diskuze klíčový význam přírodních složek, které jsou tradičně považovány za neomezené - jako je atmosféra, přírodní procesy podporující lidský život, nebo koloběh dusíku a opylování (Ekins et. al., 2000).

Bioregion by zároveň měl být dostatečně velký na to, aby dokázal zajistit většinu základních zdrojů. Zároveň i dostatečně malý v tom smyslu, že jedině tak může udržet skutečnou demokracii, participativní plánování a společenskou odpovědnost, což považují bioregionalisté za nezbytnost pro úspěšné ekologické nakládání s přírodními zdroji. Bioregionalisté totiž tvrdí, že ekonomická rozhodnutí učiněná na místní úrovni dávají lidem opravdovou odpovědnost za jejich rozhodnutí, a taktéž podporují přechod vstříc udržitelnější budoucnosti.

Je-li systém bioregionálních ekonomik v okolí bioregionů navržen právě proto, že spolu bioregiony sdílejí geografické a biologické podobnosti, znamená to, že jejich produkty budou silně specializované. Specializace může buď snížit různorodost a psychosociální hodnotu naší spotřeby, a nebo se díky ní naopak můžeme stát zranitelnějšími. Bioregionální přístup k ekonomice tak pro hnutí představuje systém regionální specializace, který by dokázal nahradit globální specializaci dnešní ekonomiky (Cato, 2012).

Pokud zde zmíním vztah mezi městem a venkovem, tak bioregionální ekonomika nevyžaduje po všech občanech aby se stali znovu zemědělci a vrátili se do rurálního prostředí, ale pouze aby uznali svou závislost kterou k němu mají. Venkovský a městský život se samozřejmě liší funkcí, kterou zastává v bioregionální ekonomice, ale vztah mezi dvěma jinými způsoby života by neměl být destruktivní, naopak spíše vzájemně závislý a

přitom respektující (Sale, 1991, s. 45). Ve venkovských oblastech je samozřejmě větší tendence podílet se na produkci základních lidských potřeb - jako je jídlo nebo energie. To ale neznamená, že města nemohou přispět k větší soběstačnosti bioregionů. Samozřejmě i městské místní ekonomiky mohou být účinné při produkci zdrojů, a venkovským oblastem zase můžou nabídnout jiné spektrum služeb (Mumford, 1934).

9. Závěr

Při představování konceptu bioregionalismu jakožto myšlenkové směru a jednu z podob environmentálně šetrného a trvale udržitelného způsobu života, jsem se dohromady zaměřila na osm klíčových pilířů. Prvně jsem se pokusila nastínit bioregionalismus jakožto souhrn myšlenek s různými způsoby, jak o něm lze přemýšlet. Jako důležité zjištění v první části pak pokládám fakt, že bioregionalismus může být prožíván a vnímán mnoha různými způsoby, a nejedná se tedy o koncept jasně a jednotně definovaný, ať už geograficky či kulturně. V části druhé jsem se zaměřila na historii jeho vzniku spolu s hlavními obdobími a autory, kteří bioregionalismu tzv. „vdechli život“.

V třetí části se zabývám geografickou charakteristikou, ve které zobrazuji konkrétnější představy o tom v jaké geografické škále je možné se na bioregion dívat, a jak to je s vymezením bioregionálních hranic. Čtvrtá část se věnuje historii a vrací se tak v minulosti proto, aby představila jasnější pohled na to, čím bioregionalismus vlastně je nyní, zároveň čím vždycky byl předtím, než začal vznikat jako kritická reakce na tehdejší vědecké a průmyslové paradigma - tedy odvěkým způsobem nahlížení na svět a naše okolí, který pro nás byl po celá staletí přirozeným, a dle Dubose (1965) nebo Sale (2000) taky biologicky nezbytným měřítkem.

Pátá část - společnost, stejně jako část šestá – reinhabitace, přibližují myšlenkový směr bioregionalismu uvnitř bioregionálního hnutí, spolu s praktickými schémata týkajícími se především reinhabitačního procesu, který už nestojí jen na teoretické rovině, ale je různými komunitami či ochránci životního prostředí po celém světě praktikován. Poslední dvě části – politika a ekonomika – začínají kritikou (jako nástrojem) současných politik,

stejně jako neoliberální ekonomiky, jež jsou často založeny na vykořisťování zvířat, přírody a společností globálního jihu. Nabízí tak bioregionální pohled, který bioregionalisté považují za přátelský a rovnocenný ke všem formám života.

Všech osm částí tak uceleně představuje bioregionalismus jakožto jednu z forem ekologicky soběstačného života v krajině. Bioregionalismus je tak pouhým způsobem, jak si můžeme začít představovat, navrhovat či vytvářet udržitelnější budoucnost.

10. Bibliografie

Aberley, D. 1998. *Boundaries of Home: Mapping for Local Empowerment*. New Society Publishers.

Abram, D. 1996. *The Spell of the Sensuous: Perception and Language in a More-than-human World*. New York, Pantheon books.

Alexander, D. 1993. *Natural disasters*. London: UCL Press.

Atkinson, W. 2007. Beck, Individualization and death of class: a critique. *The British journal of sociology* 58(3). 350 - 363.

Balcomb, A. 2009. Re-enchanting a Disenchanted Universe – Post Modern Projects in Theologies of Space. *Religion and Theology* 16(1). 77-89.

Barry, J. 1999. *Rethinking Green Politics: Nature, Virtue and Progress*. SAGE Publications Inc. 3-10.

Barry, J. 2012. *The Politics of Actually Existing Unsustainability: Human flourishing in a climate-changed, carbon constrained world*. Oxford University Press. 94.

Beatley, T. 2011. *Biophilic Cities: Integrating Nature into Urban Design and Planning*. Island Press.

Berg, P. 2002. Bioregionalism: An Introduction. *Planet Drum Foundation*.
<https://planetdrum.org/bioregionalism-an-introduction/>

Berg, P., Dasmann, R. 1977. Reinhabiting California. *The Ecologist* 7(10). 399.

Berg, P. 1981. Devolving Beyond Global Monoculture. *CoEvolutionary Quarterly* 32. 24-30.

Berg, P. 1999. [Ecuador Green City Revisited](#). *Planet Drum Foundation*.

Berg, P. 1978. *Reinhabiting a Separate Country: A Bioregional Anthology of Northern California*. Planet Drum Foundation. 231-241.

Berg, P. 1987. Watershed – scaled governments and green cities. *Land Use Policy* 4(1).

Berry, W. 1999. In distrust of movements. *The land report* 65. 3 - 7.

Blunt, P., Turner, M. 2005. Decentralisation, democracy and development in a post-conflict society: commune councils in Cambodia. *Public Administration and Development* 25. 85.

Bookchin, M. 1980. *Toward an Ecological Society*. Black Rose Books.

Bretherton, C. 2001. Ecocentric Identity and Transformatory Politics. *International Journal of Peace Studies* 6(2). 18-23.

Carson, R. 1962. *Silent Spring*. London, Penguin Classics.

Cato, M. 2012. *The Bioregional Economy: Land, Liberty and Pursuit of Happiness*. Routledge.

Church, S. 2014. Exploring Urban Bioregionalism: a synthesis of literature on urban nature and sustainable patterns of urban living. *Surveys and Perspective Integrating Environment and Society* 7(1).

- Dasmann, R. 1976. Life-Styles and Nature Conservation. *Oryx* 13(3). 413.
- Diamond, R. 2004. *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*. Penguin Books.
- Dittmer, K. 2015. Alternatives to money-as-usual in ecological economics: a study of local currencies and 100 percent reserve banking. *Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona*. 3.
- Dodge, J. 1981. Living by life: Some bioregional theory and practice. *CoEvolution Quarterly* 32(1). 12.
- Drenthen, M. 2009. Ecological Restoration and Place Attachment: Emplacing Non-Place?. *Environmental Values* 18(3). 292-294.
- Dubos, R. 1965. Environmental Biology. *BioScience* 14(1). 14-15.
- Dunbar, R., Hill, R. 2003. Social network size in humans. *Human Nature* 14. 53-64.
- Dynes, R., Quarantelli, E. 1977. Response to Social Crisis and Disaster. *Annual Review of Sociology* 3. 23-27.
- Ekins et. al. 2000. A framework for the practical application of the concepts of critical natural capital and strong sustainability. *Ecological Economics* 44(2-3). 165-185.
- Fitzpatrick, T. 1998. *Ecologism and Basic Income*. Freedom and Security. 179.
- Freilich, M. 1967. Ecology and Culture: environmental determinism and the ecological approach in anthropology. *Southwestern Journal of Anthropology* 19(1).

Freilich, M. 1963. Toward an Operational Definition of Community. *Rural Sociology* 28(2). 117.

Frenkel, S. 1992. Old Theories in New Places? Environmental Determinism and Bioregionalism. *The Professional Geographer* 46(3).

Geddes, P. 1915. *Cities in evolution: an introduction to the town planning movement and to the study of civics*. London, Williams.

Giddens, A. 1991. *Modernity and self – identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge, Polity Press. 1-31.

Gloetfelty, Ch. Quesnel, Ch. 2015. *The Biosphere and the Bioregion: Essential Writings of Peter Berg*. London, Rotledge Taylor and Francis Group. 1-35.

Henkel, W. 1993. Cascadia: A State of (Various) Mind(s). *Chicago Review* 39(3/4). 110-118.

Herskovits, M. 1949. *Man and his works: The Science of Cultural Anthropology*. Alfred a Knopf Inc.

Hester, R. 2006. *Design for Ecological Democracy*. Cambridge, MA: MIT press.

Hoeben, A. 2003. *LETS be a Community: Community in Local Exchange Trading Systems*. Rozenberg Publishers. 94.

Huitema, D., Meijerink, S. 2017. The institutional design, politics, and effects of a bioregional approach: observations and lessons from 11 case studies of river basin organizations. *Ecology and Society* 22(2).

Kallis et. al., 2009. Paper assets, real debts: An ecological - economic exploration of the global economic crisis. *Critical Perspectives on International Business* 5(1/2). 14-23.

Librová, H. 1996. The Decentralisation of Settlements: Vision and Reality. *Sociological Journal* 32(3).

Lockyer, J. Veteto, J. 2013. *Environmental Anthropology Engaging Ecotopia: Bioregionalism, Permaculture and Ecovillages*. Berghahn Books.

Luccarelli, M. 2017. *Reframing American Naturism? Space, History and the Rise of Environmental Discourse*. Contesting Environmental Imaginaries.

Luna et. al. 2012. Universities and the green economy: graduates for the future. *Higher Education Academy policy think tank report*. 105-106.

Nelson, L., Weschler, L. 2001. The watershed as a focus for public administration: Conventional and bioregional approaches. *Administrative Theory and Praxis* 23(1). 10-24.

Machiba, T. 1998. Do Community-Based Civil Actions Work Towards Sustainable Consumption? *Unpublished MPhil thesis, University of Sussex*.

McCloskey, D. 2020. On Bioregional Boundaries. <https://cascadiabioregion.org>.
<https://cascadiabioregion.org/department-of-bioregion/on-bioregional-boundaries-david-mccloskey>

McClosky, M. 1999. Local Communities And The Management Of Public Forests. *Ecology Law Quarterly* 25(4).

McGinnis, M. 1999. *Bioregionalism*. London, Routledge.

Mendly, D. 2022. Reembedding Through Reinhabitation: Towards a Bioregional Planning. *Capitalism Nature Society* 33(2).

Meredith, D. 2005. The bioregion as a communitarian micro-region (and its limitations). *Ethics Place and Environment* 8(1). 83-94.

Mumford, L. The Task of Modern Biography. *The English Journal* 23(1). 429.

O'Sullivan, P. 1990. Struggle for the vision fair: Morris and ecology. *Journal of the William Morris Society* 8(4). 179.

Parsons, Kermit. 1994. Collaborative Genius, The Regional Planning Association of America. *Journal of the American Planning Association* 60(4). 462-482.

Parsons, T. 1985. *Talcott Parsons on institutions and social evolution: selected writings*. University of Chicago Press.

<https://planetdrum.org/>

Pretty, J., et. al. 2007. The SAGE handbook of environment and society. *The SAGE Handbook of Environment and Society*.

Quilligan, J. 2014. Human Watershed: The Emerging Politics of Bioregional Democracy. *Kosmos: Journal for global transformation*.

Saito, K. 2023. *Review of Marx in the Anthropocene: Towards the Idea of Degrowth Communism*. Cambridge University Press.

Sale, K. 2000. *Dwellers in the Land: The Bioregional Vision*. University of Georgia Press.

Sale, K. 1991: 45. Roll on Columbus, roll on. *Nation* 253(13). 45.

Saroj Kumar Jha., Mohamed Abdel Vetah H. E. 2023. River basin organizations: Making a difference for livelihoods, development and peace. *World Bank blogs*, 17 July.

<https://blogs.worldbank.org/en/water/river-basin-organizations-making-difference-livelihoods-development-and-peace>

Schumacher, E. F. 1973. *Small is beautiful: Economics as if people mattered*. London, Blond and Briggs. 36.

Snyder, G. 1992. *No Nature. New and selected poems*. 204.

Snyder, G., McLean, W. 1980. *The real work: Interviews and talks*. New Directions Publishing. 24-25.

Snyder, G. 1977. *The Old Ways*. City Lights Books.

Snyder, G. 1974. *Turtle Island*. New Directions Publishing.

Smith, P., Max-Neef, M. 2011. *Economics unmasked: from power and greed to compassion and the common good*. Bloomsbury Publishing. 172.

Sperling, L. 2008. The application of Powells plan to African pastureland. *Society and Natural Resources vol. 1*. 88-90.

Taylor, B. 2000. Bioregionalism: An Ethics of Loyalty to Place. *Landscape Journal* 19(1/2). 50-72.

Thayer, R. L. 2003. *LifePlace: Bioregional thought and practice*. University of California Press.

Thomashow, M. 1995. *Ecological Identity: Becoming a reflective environmentalist*. Mit Press.

Thompson, P. B. 1994. *The Spirit of the Soil: Agriculture and Environmental Ethics*.
Routledge.

Traina, F. 2023. What is bioregionalism? *Cascadiaunderground.org*.
<https://cascadiaunderground.org/what-is-bioregionalism-4/>

Udvardy, M. 1975. A classification of the biogeographical provinces of the world. *IUCN Occ. Pap. 18*. 47.

Yenerall, Kevan M. 2017. "Grassroots politics". *Encyclopedia of American Government and Civics*. Facts On File.

Woolstencroft, P. Education policies: Challenges and controversies. *Urban policy issues: Canadian perspectives*. 276-297.